

371.393
จ 496 ค
53

ผลของการแสดงบทบาทสมมุติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

จิรพรรณ สุขตลอดชีพ

เอกสารต้นฉบับ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

20 เม.ย. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2530

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการแสดงบทบาทสมมุติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

จิรพรรณ สุขตลอดชีพ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2530

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลของการแสดงบทบาทสมมุติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 จำนวน 30 คน ที่ตอบแบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแล้ว มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ กลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามวิธีปกติ

ก่อนและหลังการทดลองผู้วิจัยได้ทำการทดสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ The Fisher Exact Probability และค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2)

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนในกลุ่มควบคุมมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าก่อนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของทั้ง 2 กลุ่ม หลังการทดลองปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าบทบาทสมมุติเป็นวิธีการที่สามารถยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร

The purpose of this experimental research was to study the effect of role playing on elevating Levels of Moral Reasoning in Mathayom Suksa I Students at Dramatic Art College in Bangkok in the academic year of 1986. Thirty of them were randomly selected as the sample. They were fifteen students in each experimental group and control group. The experimental group was assigned to participate the program of Role Playing, while the control group was given the lectured on moral reasoning.

Prior to the experiment, both groups were pretested, using a test on levels of moral reasoning. The reliability was 0.83 The Post test was administered to both groups, using the same test. The data were then statistically analyzed using the fisher Exact Probability Test and The Chi-Square test.

The results of the study indicated that significantly higher elevate in the level of moral reasoning in both experimental and control groups. The differences favored the rxperimental group at the 0.01 level

Due to the results of the study, there was effect of role playing on elevating the moral reasoning of Mathayom Suksa I Students at Dramatic Art College in Bangkok.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสัปดาห์ และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานินท
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิตของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

..... ประธาน

..... กรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ความสำเร็จในการทำปฏิญานพนธฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณของ
รองศาสตราจารย์ ณรงค์ หล่ำสูงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทอง ห่อ วิชาวิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันเพ็ญ พงศ์ประยูร รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา
ประมวลพฤษ และคณาจารย์ในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน
ที่สนับสนุนให้ความอนุเคราะห์และให้คำปรึกษาแก่ข้าพเจ้าด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ คุณโพธิพันธ์ พานิช และคณาจารย์
ฝ่ายแนะแนวของวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกท่าน ที่เชื่อใจในการทดลอง เพื่อการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ คุณทัศนาศ ทองภักดี ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการค้นคว้า เอกสาร
และงานวิจัยต่าง ๆ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณ คุณบุญนั้น สุขตลอดชีพ ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนงาน
การศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา

จิรพรณ สุขตลอดชีพ

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
	ความหมายของจริยธรรม	8
	องค์ประกอบของจริยธรรม	10
	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	11
	ทฤษฎีการเรียนรู้บทบาท	18
	ความหมายของการแสดงบทบาท	19
	การนำการแสดงบทบาทมาใช้	20
	หลักในการนำบทบาทสมมุติไปใช้ในการเรียนการสอน	26
	ประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมุติ	26
	วิธีการและเทคนิคในการแสดงบทบาทสมมุติ	28
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม	30
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	35

3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	36
	การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
	การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	37
	การดำเนินการทดลอง ..	49
	การวิเคราะห์ข้อมูล	49
4	ผลการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล	53
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
	การวิเคราะห์ข้อมูล	54
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	57
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	57
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	57
	ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า ..	58
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	59
	การดำเนินการทดลอง	59
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	60
	อภิปรายผล	61
	ข้อเสนอแนะ	63
	บรรณานุกรม	66
	ภาคผนวก	71

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติ
กับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ 54
2. เปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติ 55
3. เปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนก่อนและหลังการสอนโดยวิธีสอนปกติ 56

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันนี้ปัญหาสำคัญที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดประการหนึ่งก็คือปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาสากลของสังคมที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาทุกแห่งของโลก ข้อสังเกตสำคัญที่ตรงกันของบุคคลหลายฝ่ายในสังคมก็คือ พฤติกรรมหลายอย่างหลายประการของคนในสังคมไม่ได้มีการพัฒนาไปในแนวทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น ๆ

ในการดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านจิตลักษณะและพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นจะต้องเริ่มปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากเด็กมีความไวต่อการปลูกฝัง เพราะเด็กยังเป็น "ไม้อ่อนที่ดัดง่าย" จากการศึกษาของทวงเคื่อน พันธุมนาวิ (ทวงเคื่อน พันธุมนาวิ 2522 : 57) พบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมในบุคคลนั้นจะเกิดอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 13 ปี และจะพัฒนาไปถึงจุดคงที่เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้น และจะคงระดับจริยธรรมนี้ไว้จนเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กโดยเฉพาะพัฒนาการทางจิตใจของเด็กเล็กและเด็กโตจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อเข้าวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ได้มาก

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างเสริมจริยธรรมแก่เด็ก เมื่อพิจารณาถึงวิธีการฝึกอบรมจิตใจของเด็กในโรงเรียน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้นทางจริยศึกษายังไม่มีรูปแบบที่เป็นของตนเอง แต่ไปพึ่งรูปแบบการสอนและมีข้อจำกัดในวิธีการสอนเหมือนในวิชาอื่น ๆ เช่น การให้ความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ เช่น ความหมาย

ของคุณธรรมและค่านิยมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสอนทางศาสนาซึ่งอาจจะเหมาะกับผู้ที่จิตใจเจริญมากกว่าเด็ก เป็นต้น ดวงเดือน พันธมนาวิน (ดวงเดือน พันธมนาวิน 2526 : 11 - 13) ได้ให้ความเห็นว่าการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนนั้น เป็นการปลูกฝังทัศนคติเชิงจริยธรรมจากการอ่าน และการฟังคำบอกเล่า เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยเป็นจำนวนมากแล้วเห็นว่า ความรู้ที่รู้ตัว ทัศนคติ คุณธรรม ค่านิยม เป็นสิ่งจำเป็นแต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม การกระทำดีและเว้นชั่ว โดยเฉพาะในเรื่องข้อสงสัยและพฤติกรรมในสถานการณ์อิสระ ทั้งนี้เพราะยังขาดลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปลูกฝังควบคู่กันไป นั่นคือ "เหตุผลเชิงจริยธรรม" (โกศล มีคุณ 2524 : 2)

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 58 - 63) ได้ยืนยันไว้ว่าการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นมีวิธีการเดียวเท่านั้นคือ การสอนให้มีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมที่ถูกต้อง เพราะถ้าเขามีหลักในการตัดสินใจทางจริยธรรมถูกต้องแล้ว จะทำให้เขาสามารถแก้ปัญหาทางจริยธรรมของตนเองได้ หลักทางจริยธรรมนี้เรียกว่า ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและจากงานวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" สรุปได้ว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นลักษณะอันหนึ่งที่จะได้รับการส่งเสริม และยังเน้นว่าการเสริมสร้างเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ควรเป็นจุดมุ่งหมายเชิงปฏิบัติของจริยศึกษาค้นคว้า (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบัน 2520 : 215)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า "เหตุผลเชิงจริยธรรม" เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสอนจริยศึกษา สมควรจะหาวิธีการในการยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนไทยให้เหมาะสมกับความสามารถและพัฒนาการที่แท้จริงของเขา เมื่อพิจารณาถึงวิธีการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแล้ว การสวมบทบาทจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการปลูกฝังจริยธรรมได้ดี

✕ กอลลินส์ (Collins. 1970 : 140) กล่าวว่า การที่คนจะเข้าใจผู้อื่น ได้ดีนั้นจะต้องให้เขาได้มีโอกาสได้สวมบทบาทอื่น ๆ ซึ่งนอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ และ เขายืนยันว่า "วิธีเดียวที่จะทำให้คนได้คิดหรือรู้สึกแตกต่างไปจากที่เขาเป็นอยู่ก็คือ ให้เขา ได้แสดงออกในบทบาทที่แตกต่างไปจากเดิม" อีกทั้ง โคลเบอร์ก ได้กล่าวว่า การสวม บทบาทนั้นได้แก่การรับเอาทัศนคติ ความคิด และความรู้สึกของคนอื่น โดยการนำตนเอง เข้าไปอยู่ในฐานะหรือบทบาทของคนอื่น ด้วยกระบวนการดังกล่าวนี้ผลทำให้คนมีความคิดเห็น ที่กว้างขวาง และเกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง

(Lackona. 1976 : 49) นอกจากนี้ แจนิส และคิง (Collin. 1970 : 142) ยังให้ข้อสนับสนุนว่าการสวมบทบาทนั้นจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ตามมา อีกทั้ง โกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524) ได้ทำการทดลองพัฒนาจริยธรรม โดยการฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมพร้อมกับฝึกอบรมความสามารถในการสวมบทบาท พบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนชั้น ป.5 และ ป.6 ในต่างจังหวัด สูงขึ้น กว่าเดิมอย่างเด่นชัด ส่วนการสอนจริยศึกษาตามปกติไม่สามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของเด็กเหล่านี้ได้

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้บทบาทเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับการพัฒนาจริยธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กนักเรียนนาฏศิลป์ ซึ่งโดยลักษณะการเรียนการสอนแล้วต้องมีการใช้การสวมบทบาทอยู่แล้ว และผู้วิจัยได้เลือก ศึกษา กับเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นวัยที่พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว จึงคาดว่าด้วยลักษณะของวัยและธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างเหมาะสมกับวิธีการในการยกระดับ จิตใจในครั้งนี้ ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจิตใจของ เยาวชนเชิงปฏิบัติในวงกว้างต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมุติ
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังการสอนตามปกติ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะนำวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติมาเป็นวิธีการหนึ่งในการปลูกฝังจริยธรรมเพื่อฝึกอบรมจิตใจของเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 120 คน ที่ตอบแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแล้วมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก อยู่ในชั้น 1 และชั้น 2
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 30 คน ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ ชั้น 1 และชั้น 2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 15 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ คือวิธีการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

3.1.1 การใช้การแสดงบทบาทสมมติ

3.1.2 การสอนตามปกติ

3.2 ตัวแปรตาม คือระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

คานิยามศัพท์เฉพาะ

1. ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ระดับของความคิดอย่างมีเหตุผลในการที่จะเลือกกระทำพฤติกรรม หรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนในสถานการณ์ที่ขัดแย้งโดยยึดทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งมี 3 ระดับ 6 ขั้น ดังนี้

1.1 ระดับที่ 1 จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ เป็นระดับที่บุคคลปฏิบัติความถูกต้องและความไม่ถูกต้องของสังคมในรูปของความพึงพอใจของตนเอง ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นคือ

1.1.1 ขั้นที่ 1 ยึดหลักหลบหลีกการลงโทษ หมายถึง การให้เหตุผลของการที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมโดยใช้การให้รางวัลและการลงโทษเป็นการตัดสินว่าการกระทำนั้นดีหรือเลว ถ้าได้รับการลงโทษเขาจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น เช่น เมื่อกระทำแล้วถูกตำรววจจับ ถูกคนอื่นตำหนิประนาม เป็นต้น

1.1.2 ยึดหลักการแสวงหารางวัล ถือเอาความพอใจของตนเองเป็นหลักในการตัดสินการกระทำต้องการรางวัลจากผู้อื่น เช่น ต้องการคำชมเชยหรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ จากการกระทำนั้น

1.2 ระดับที่ 2 จริยธรรมตามกฎเกณฑ์ คือบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่มชน หรือชาติ เขาจะสนับสนุนการกระทำตามสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี และกระทำตามหน้าที่และระเบียบสังคม ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

1.2.1 ชั้นที่ 3 ยึดหลักทำตามผู้อื่นเห็นชอบ คือการให้เหตุผลตัดสินจากการพิจารณาว่าอะไรเป็นสิ่งคนดีควรกระทำหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่ปฏิบัติกัน ถือว่าเป็นสิ่งถูก เช่น ทาตานเพราะเป็นสิ่งที่คนอื่น ๆ ปฏิบัติกันและเห็นว่าดี ไม่ฆ่าสัตว์เพราะคนอื่น ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งไม่ดี

1.2.2 ชั้นที่ 4 ยึดหลักทำตามหน้าที่และระเบียบของสังคม คือการให้เหตุผลโดยพิจารณาถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องรักษาระเบียบและกฎหมายของสังคมร่วมกัน เช่น ไม่ทำอะไรที่ผิดกฎหมาย หรือศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัว

1.3 จริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์ คือบุคคลพยายามออกเลียนแบบค่านิยมทางศีลธรรม จรรยาสาทุกสิ่งที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยหลุดพ้นจากความเห็นของกลุ่มชนในค่านิยมต่าง ๆ ทั้งที่มีความสัมพันธ์กับบุคคล ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

1.3.1 ชั้นที่ 5 ยึดหลักการมีเหตุผลและเคารพตนเอง หมายถึงการให้เหตุผลโดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายที่ตายตัว เห็นว่าสิ่งเหล่านี้สามารถยืดหยุ่นได้ ตามวิถีทางของประชาธิปไตยเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพและความยุติธรรม

1.3.2 ชั้นยึดหลักหาตามอุดมคติสากล คือการให้เหตุผลโดยยึดหลักความยุติธรรมและศักดิ์ศรี ความภูมิใจของมนุษย์ซึ่งอยู่เหนือความเข้าใจทางกฎหมาย เช่น เห็นว่าชีวิตทุกชีวิตมีค่า ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือเลว เป็นต้น

2. การแสดงบทบาทสมมุติ หมายถึง กิจกรรมการแสดงของนักเรียนที่มี การกำหนดสถานการณ์สมมุติขึ้นมา และกำหนดบทบาทเฉพาะตัวให้แก่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ให้แสดงบทบาทไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และถือเอาการแสดงออก ทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้

3. การสอนตามปกติ หมายถึง การสอนโดยใช้เอกสารและหนังสือที่รวบรวม จากบทความต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกับการแสดงบทบาทสมมุติ วิธีการสอนจะมี การบรรยาย อภิปราย และซักถาม

4. กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการสอนเพื่อยกระดับเหตุผลเชิง จริยธรรมโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

5. กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนที่ได้รับการสอนเพื่อยกระดับเหตุผลเชิง จริยธรรมโดยวิธีการสอนตามปกติ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เหตุผลเชิงจริยธรรม และการแสดงบทบาทสมมุติ ซึ่งได้นำมาเรียบเรียงได้เป็นสองส่วน ใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
 - 1.1 ความหมายของจริยธรรม
 - 1.2 องค์ประกอบของจริยธรรม
 - 1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 1.4 วิธีการฝึกฝนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทสมมุติ
 - 2.1 ความหมายของการแสดงบทบาทสมมุติ
 - 2.2 การนำการแสดงบทบาทสมมุติมาใช้
 - 2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมุติ

1. ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

1.1 ความหมายของจริยธรรม (Ethic หรือ Morality)

จริยธรรมตามหลักศาสนา หมายถึง เส้นบรรทัด และเครื่อง
กล่อมเกล่าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติ ปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ อย่างมี
กติกากา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2522 : 21)

ลาโรช บัวศรี ได้ให้นิยามว่า จริยธรรมคือ แนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อยุติกันได้อย่างร่มเย็นในสังคม

กอ สวัสดิ์พาณิชย์ กล่าวว่า จริยธรรมคือประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2522 : 18)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม 2520 : 3) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึงลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคม ประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใด ประเภทหนึ่งในสองประเภทคือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิก ในสังคมนั้นคือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมชมชอบ ให้การสนับสนุนและผู้กระทำเกิดความพอใจในการกระทำนั้น หรือเป็นลักษณะที่สังคมไม่ต้องการ สังคมลงโทษ หรือจำกัด ผู้กระทำมีความรู้สึกที่ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นผู้ที่จริยธรรมสูงคือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

เพียเจต์ (Piaget. 1960 : 1) ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็น ลักษณะประสพการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ

โคลเบอร์ก (Lackona. 1976 : 4 - 5) กล่าวว่า จริยธรรมคือ สิ่งที่บุคคลควรกระทำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งแล้วตัดสินใจหลักความยุติธรรม จากความหมายของจริยธรรมดังกล่าว พอสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึงลักษณะและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกแล้วเป็นที่ยอมรับของสังคม และผู้กระทำเกิดความพอใจที่ได้กระทำพฤติกรรมนั้น

ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 11) แบ่งออกคือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น ถือว่าการกระทำชนิดใดคือควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรเว้น ลักษณะและพฤติกรรมชนิดใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงไร
2. ทักษะเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลว่าชอบหรือไม่ชอบ ลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจริงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล
4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือคว่นแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น

องค์ประกอบของจริยธรรมประกอบด้วย

1. ค่านิยมของจริยธรรม หมายถึง สิ่งที่สังคมแต่ละสังคมอบรมลูกหลานของตนว่าสิ่งใดเป็นสิ่งดี ควรทำ สิ่งใดเป็นสิ่งไม่ดีควรเว้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมาย และระเบียบประเพณีของหมู่เหล่าอาจอยู่ในรูปของค่านิยมของสังคม หรือเจตคติของบุคคล และอยู่ในรูปของคุณธรรม และโทษธรรมต่าง ๆ จริยธรรมในลักษณะที่เป็นเนื้อหาจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีควรทำ อีกสังคมอาจบอกให้หลีกเลี่ยง ฉะนั้นการเปรียบเทียบคนต่างสังคมว่าใครจะมีจริยธรรมสูงหรือต่ำกว่ากันทางค่านิเอนั้นทำได้ยากอาจทำได้ภายในสังคมเดียวกัน
2. ค่านโครงสร้างของจริยธรรม ลักษณะทางค่านโครงสร้างของจริยธรรมนี้คือการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Lickona, 1967 : 10) การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่า บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกันอาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำ และทำยสุจริตกับ

จริยธรรมที่แตกต่างกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจต์ และโคลเบอร์ก (Piaget. 1932 & Kohlberg. 1969) ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นเครื่องแสดงถึงการบรรลุภาวะทางจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางค่านอื่น ๆ ของบุคคลโดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ อีกประการหนึ่งโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1963 : 394-395) และนักวิจัยอื่น ๆ พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลนั้นด้วย (Psychology Today. 1972 : 149) ฉะนั้น การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงมีลักษณะที่เป็นสากลได้มากกว่าลักษณะอื่น ๆ ของจริยธรรม และอาจจะเปรียบเทียบคนในต่างสังคมว่าอยู่ชั้นเดียวกันหรือต่างชั้นกันก็ได้ และหาได้ค้ำพอด ๆ กับการเปรียบเทียบคนในสังคมเดียวกัน

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

เพียเจต์ (Piaget) เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 27) เพียเจต์อธิบายว่า จริยธรรมจะแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และในการเล่นเกมห่าง ๆ ของเด็กจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบซับซ้อนแอบแฝงอยู่ เขาได้ศึกษาแนวทางต่าง ๆ เกี่ยวกับการพิจารณาตัดสินทางด้านจริยธรรม แต่การค้นคว้าส่วนใหญ่ของเขาเหมาะที่จะใช้ทฤษฎี 2 ขั้นตอนคือ

1. เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 10 หรือ 11 ปี คือกฎระเบียบเป็นสิ่งตายตัวและสมบูรณ์ โดยเชื่อว่าระเบียบเหล่านั้นจะถูกสร้างขึ้นโดยผู้ใหญ่หรือพระเจ้าซึ่งไม่มีใครสามารถเปลี่ยนแปลงได้

2. เด็กที่มีอายุมากกว่า 10 ปี เข้าใจว่ากฎระเบียบต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงได้ถ้าทุกคนตกลงยอมรับ การเปลี่ยนแปลงนั้น กฎระเบียบต่าง ๆ ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและสมบูรณ์ แตกต่าง ๆ เป็นเพียงเครื่องมือที่มนุษย์ใช้เพื่อความร่วมมือที่ยาวนานซึ่งกันและกัน (Crain, 1980 : 105 - 106)

เพียเจต์พบว่า โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงความคิดเชิงจริยธรรมจะเกิดขึ้นในระหว่าง 10 - 12 ปี และพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กจะบรรลุขั้นสูงเมื่ออายุ 8 - 10 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงขั้นสูงสุด

สรุปแนวคิดของเพียเจต์นั้น เขาเน้นความสำคัญของสติปัญญาว่าเป็นส่วนที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางจริยธรรม

โคลเบอร์กได้ศึกษาตามแนวความคิดของเพียเจต์ และพบความจริงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น มีได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 10 ปี เป็นส่วนมากแต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี (Kohlberg, 1969 : 391) และเนื่องด้วยทฤษฎีของโคลเบอร์กเป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์ในการเข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้ลึกซึ้งที่สุดในปัจจุบัน และได้พิสูจน์ความเป็นสากลของทฤษฎีนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ยึดทฤษฎีนี้เป็นหลัก

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้น ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ความรู้และความรู้สึกเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม และเหตุผลเชิงจริยธรรม มีผู้พบว่าความรู้เชิงจริยธรรมนั้นส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในปีแรกที่เข้าโรงเรียน และพัฒนาทางด้านนี้ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ซึ่งทำให้การศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้เป็นไปอย่างยากลำบาก โคลเบอร์กจึงเห็นว่าการใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจที่จะเลือก

กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผน นอกจากนี้ยังอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และท้ายสุดอาจทำให้สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเขาในสถานการณ์แต่ละชนิดได้

โคลเบอร์ก ได้แบ่งประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ หรือ 6 ขั้นตอนการพัฒนจริยธรรม ดังนี้

ระดับที่ 1 จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์

เป็นระดับที่บุคคลดำเนินตามบทความถูกต้องและความไม่ถูกต้องของสังคม แต่ในรูปของผลทางสรีระ หรือความพึงพอใจ (การลงโทษ การให้รางวัล และการแลกเปลี่ยนความพอใจ และในแง่ของพลังทางอำนาจของผู้กำหนดกฎเกณฑ์แบ่งเป็น

2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการหลบหลีกการถูกลงโทษ

โดยจะเชื่อว่าผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบที่แน่นอน ซึ่งพวกเขาจะต้องเชื่อฟังและทำตาม เขาตัดสินใจกระทำดีหรือเลวตามผลของการให้รางวัลและการลงโทษ ถ้าได้รับการลงโทษในสิ่งที่เขากระทำ เขาจะไม่ทำอีก แต่ถ้าเขาไม่ได้รับการลงโทษในสิ่งที่เขากระทำเขาจะทำอีกโดยไม่คำนึงถึงความหมายของมนุษย์หรือค่านิยมในการกระทำ

ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัลหรือทำตามความพอใจ

เด็กในขั้นนี้ไม่คิดว่ากฎระเบียบเป็นสิ่งแน่นอนตายตัวและสมบูรณ์ ถือความพอใจของตนเป็นหลักในการตัดสินใจกระทำตามใจตนเอง มักเป็นในรูปที่ต้องการรางวัลจากคนอื่น ถือว่าการที่ทุกคนหาในสิ่งที่เขาต้องการเป็นสิ่งถูกต้อง แม้การกระทำนั้นจะขัดกับผู้อื่นไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม (อุษา หัชชะวานิช 2521 : 11)

ระดับที่ 2 จริยธรรมตามกฎเกณฑ์

บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังของครอบครัว กลุ่มชนหรือชาติเขาวะ
สนับสนุนการกระทำและอาจเหตุผลสนับสนุนตามสังคม แบ่งได้เป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 3 การทำตามสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี

ในชั้นนี้เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเข้าใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่คนดีควร
กระทำความดีถูกนิยามไปตามลักษณะของแรงจูงใจและความรู้สึก บุคคลจะกระทำใน
วิถีทางซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือช่วยผู้อื่น และเขาจะได้รับการยอมรับจากคน
เหล่านั้น

ชั้นที่ 4 การทำตามหน้าที่และระเบียบสังคม

ในชั้นนี้ความคิดของหนุ่มสาวขยายวงกว้างขึ้นครอบคลุมถึงระเบียบ
สังคมทั่ว ๆ ไป เน้นถึงการทำตามกฎหมายว่าเป็นการรักษาระเบียบของสังคม เขาจะ
ทำในสิ่งที่ป็นสิทธิและหน้าที่ของเขาในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ความรู้สึกผิดจะ
เกิดขึ้นเมื่อถูกลงโทษหรือไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมาย

ระดับที่ 3 จริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์

บุคคลพยายามลอกเลียนแบบค่านิยมทางศีลธรรมจรรยาสาธิตซึ่งเป็นที่ยอมรับ
อย่างกว้างขวาง โดยหลุดพ้นจากการยอมรับ หรือความเห็นของกลุ่มชนในค่านิยมต่าง ๆ
ทั้งที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือชาติการติดต่อกับอำนาจหรือบุคคลดังกล่าว (Thomas.
1979 : 370)

ชั้นที่ 5 การมีเหตุผลและเคารพตัวเอง

มีทัศนคติกฎหมายในลักษณะที่ยืดหยุ่นได้มากกว่าโดยคิดว่ากฎหมายเป็น
เครื่องมือต่าง ๆ ที่สังคมตกลงยอมรับเพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสามัคคี
ปรองดองกัน ถ้าประชาชนรู้สึกว่ากฎหมายไม่สามารถจะสนองความต้องการของพวกเขาได้

เขาก็สามารถเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้โดยผ่านวิธีดำเนินการตามวิธีทางประชาธิปไตย และมีข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกัน

ถ้าบางคนรู้สึกว่าการกฎหมายไม่สามารถจะสนับสนุนคุณค่าในตัวบุคคลของเขา เช่น เสรีภาพ ความยุติธรรม และการแสวงหาความสุข เขาก็อาจจะชักชวนบุคคลอื่นให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้โดยระเบียบแบบแผนและเป็นประชาธิปไตย เพราะถือว่าหลักศีลธรรมจรรยาบางอย่างสูงเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดได้

ชั้นที่ 6 หลักการสากล

บุคคลมีสังกัดทางนามธรรมเกี่ยวกับหลักการสากลซึ่งอยู่เหนือความเข้าใจทางกฎหมายอย่างชัดเจนแน่นอน หลักการนี้รวมถึงความยุติธรรมและศักดิ์ศรีความภาคภูมิใจของมนุษย์ บุคคลในชั้นที่ 6 นี้ ระลึกถึงความสำคัญของระเบียบสังคม แต่ก็ตระหนักว่าไม่ใช่ว่าทุกสังคมจะปฏิบัติตามระเบียบได้ทั้งหมด นอกจากหลักการสำคัญ ๆ เท่านั้น (Grun. 1980 : 107 - 111)

ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและอายุตามลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก เป็นดังนี้

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี) ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี) ขั้นที่ 5 หลักการทำงานตามความรับผิดชอบ (16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 7 ปี) 2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี) 3. ระดับเหนือเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

ในการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กเชื่อว่าเป็นไปตามขั้น จากขั้นที่ 1 ผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่ 6 จะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้เพราะการให้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าและต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผลทำให้การให้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไป

ส่วนเหตุผลในชั้นที่ต่ำกว่าจะถูกใช้บ่อยลง และละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนั้นมนุษย์ทุกคนไม่จำเป็นต้องพัฒนาทางจริยธรรมไปจนถึงขั้นสุดท้าย แต่อาจหยุดชะงักอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าก็ได้ เขาพบว่าผู้ใหญ่ส่วนมากจะมีพัฒนาการถึงขั้นที่สี่เท่านั้น

นอกจากนี้ กิบบส์ (โกศล มีคุณ 2524 : 21 อ้างอิงมาจาก Gibbs, 1977) ได้วิจารณ์เกี่ยวกับลำดับขั้นทั้ง 6 ของโคลเบอร์กนี้อย่างมีเหตุผลน่าพิจารณา เขากล่าวว่า ในลำดับขั้นทั้งหมดของโคลเบอร์กนี้ ขั้นที่ 1 - 4 เท่านั้นที่เป็นไปตามธรรมชาติอันเป็นแนวซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการตามความคิดแบบเพียเจต์ และมีลักษณะเป็นสากล พบในคนทั่ว ๆ ไป ส่วนขั้นที่ 5 - 6 ของโคลเบอร์กนั้น กิบบส์กล่าวว่ามีลักษณะสะท้อนสิ่งที่อยู่เหนือศีลธรรมไม่มีลักษณะเป็นสากลคือไม่พบในคนทั่ว ๆ ไป จากข้ออภิปรายของกิบบส์ มีผลการวิจัยที่สนับสนุนความคิดของเขาหลายคน ได้แก่ เรสท์, ทูเรียล และโคลเบอร์ก (โกศล มีคุณ 2524 : 23 อ้างอิงมาจาก Rest, Turiel & Kohlberg, 1969) ซึ่งยืนยันว่าขั้นพัฒนาการของโคลเบอร์กที่มีหลักฐานยืนยันว่ามีลักษณะเป็นสากลและพบในบุคคลสามัญทั่วไปก็คือ ขั้นที่ 1 - 4 ซึ่งตามเกณฑ์อายุที่โคลเบอร์กได้ประมาณไว้ก็คือช่วงอายุ 2 - 16 ปี ประกอบกับการวิจัยนี้จะเท่ากับเด็กชั้น ม.1 ซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 14 ปี ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าในการศึกษาครั้งนี้ เป้าหมายของการยกระดับจริยธรรมจะเน้นถึงขั้นสูงสุดเพียง 4 ขั้นเท่านั้น ส่วนขั้นที่ 5 - 6 คาดว่าเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะพัฒนาไปไม่ถึง การวิจัยครั้งนี้จึงไม่เน้นมากนัก

ส่วนบ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กมีความเห็นว่าเป็นมาจากการพัฒนาทางความรู้ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้ที่มีความฉลาดได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรม ในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว เขาเชื่อว่าการพัฒนาทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับความรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับ

บทบาทของผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย ซึ่งจะผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็ตาม

ทฤษฎีการเรียนรู้บทบาท

ตามหลักของทฤษฎีนี้ การเรียนรู้บทบาทจะเป็นไปตามหลักของการเรียนรู้ทางสังคมแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากผลการตอบสนอง (Operant learning) จากการสอนโดยตรง (Direct tuition) การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Incidental learning) หรือจากการได้รับรางวัลหรือลงโทษ (Reward and punishment) รวมทั้งการเลียนแบบ (Imitation) และการเทียบเคียง (Identification) ด้วย

เด็กอาจเรียนรู้บทบาทของตนโดยการสอนโดยตรงจากผู้มีประสบการณ์ในบทบาทมากกว่าซึ่งอาจเป็นผู้ใหญ่หรือเพื่อน ๆ ที่มีประสบการณ์ในบทบาทมากกว่าตน ด้วยวิธีนี้เด็กจะได้รับการบอกหรือชี้แนะโดยตรงว่าสิ่งใดเป็น กฎ ระเบียบ ข้อห้าม สิ่งใดควรประพฤติปฏิบัติสำหรับบทบาทของเขา นอกจากนี้เขาก็มีโอกาสดูจะเรียนรู้โดยวิธีอื่น ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมบทบาทมาก ๆ และอย่างกว้างขวาง รวมทั้งได้เรียนรู้บทบาทและความคาดหวังในบทบาทก็จะรับเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เขาได้เรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังว่าเขาควรจะต้องแสดงออก หรือมีคุณลักษณะอย่างไร ซึ่งเด็กก็จะเรียนรู้บทบาทและความคาดหวังในบทบาทของผู้ร่วมบทบาทคนอื่น ๆ ด้วย โดยวิธีการของการเรียนรู้บทบาท จะทำให้เด็กได้รู้จักที่จะมองตนในแนวใหม่คือมองตนในสายตาของผู้อื่น เขาจะได้เรียนรู้ที่จะจินตนาการว่าผู้อื่นมองและเข้าใจเขาอย่างไร รู้สึกต่อเขาอย่างไร

ผู้ที่เข้าใจและมองเห็นความสำคัญของประสบการณ์ทางสังคมหรือความสามารถในการสวมบทบาทคนแรก ๆ คือ เพียเจต์ (Piaget, 1932) สิ่งที่เด็กเปลี่ยนแปลงในขั้นนี้เรียกว่าเป็นพัฒนาการทางสังคมซึ่งแนวความคิดนี้ได้มีผู้เห็นความสำคัญจะศึกษา

กันต่อมา เช่น โรเจอร์ (Rogers. 1969) ได้พบว่า การขาดความรู้สึกร่วม (Empaty) จะมีผลทำให้บุคคลขาดประสบการณ์ทางสังคมซึ่งจะนำไปสู่การปฏิเสธทางจิตต่อบทบาทที่ไม่คุ้นเคย คือการไม่ยอมรับ ไม่เข้าใจ ไม่ไว้วางใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเท่ากับเป็นการปิดกั้นพัฒนาการทางด้านจิตวิทยาและด้านสังคมของเขา ซึ่งจากความหมายที่เขาอธิบายไว้ การขาดความรู้สึกร่วมก็คือการขาดความสามารถในการสวมบทบาทนั่นเอง

ดังนั้นการปลูกฝังและส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้สึกสูงชันจะทำให้บุคคลมีพัฒนาการทางด้านจิตวิทยาดีขึ้น ดังที่โรเจอร์ กล่าวแล้ว ย่อมเป็นไปได้ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งทางด้านจิตวิทยาจะพัฒนาไปด้วยดีหากได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้โดยวิธีใช้หลักของการแสดงบทบาท

①

ความหมายของการแสดงบทบาท

ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

เทเลอร์ และแวลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1972 : 19) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนี้ยังช่วยให้เรียนรู้ความต้องการที่ซ่อนเร้น (Hidden Agents) ภายในตัวผู้เรียน ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

แชฟเทล และแชฟเทล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 83) กล่าวว่า การแสดงบทบาทเป็นวิธีการที่จะฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควรในการแก้ปัญหา และตัดสินใจ ซึ่งต้องมีเทคนิคหลายอย่างเช่น การอภิปราย การนิยาม การวิเคราะห์ ปัญหา การแสดง และปฏิบัติจากคุณ

ประยัต จีวรพงศ์ (ประยัต จีวรพงศ์ 2522 : 97) มีความเห็นว่า เป็นการแสดงไปตามลักษณะนิสัยของตัวละครที่ถูกกำหนดโดยผู้แสดงต้องพยายามหาวิธีแก้ ปัญหาให้ได้ซึ่งจะให้ผลต่อผู้เรียนหลายโอกาส เช่นเป็นการเตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาบางอย่าง ในอนาคต การถ่ายทอดข้อเท็จจริง การวิเคราะห์สถานการณ์บางอย่าง ความคิดเห็นของผู้อื่น ควรให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทโดยอิสระ

ประกอบ ระกิติ (ประกอบ ระกิติ 2523 : 145) กล่าวว่าเป็นการแสดง แบบหนึ่งโดยการสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้นแล้วให้บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปแสดงบทบาท ตามสถานการณ์ซึ่งโดยปกติมักไม่ใช้บทบาทของตนชั่วระยะเวลาสั้น ๆ ต่อหน้าผู้ชม เพื่อพิสูจน์ สิ่งที่มีมติเห็นว่าผู้แสดงจะประพฤติก่อนบุคคลอื่นในสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไร ผู้ชมมีส่วนร่วม ในการนึกคิดหรือหาความเกี่ยวข้องของการแสดงไปประยุกต์ต่อสถานการณ์เพื่อการแก้ปัญหา และการเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

จากแนวความคิดดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทเป็นการเรียนรู้จากการ ได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งปกติไม่ใช่บทบาทของตน ซึ่งจะให้ผลต่อผู้เรียน ในการปรับพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการเตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาและ ตัดสินใจ

การนำการแสดงบทบาทมาใช้ × ๒๑๓

สุจิตรา บัวคำภา (สุจิตรา บัวคำภา 2525 : 20) ได้กล่าวถึงการนำเอา การแสดงบทบาทมาใช้ในการเรียนการสอนว่าส่วนใหญ่มี 2 วิธี ได้แก่

1. การใช้การแสดงบทบาทแบบเตรียมบทพร้อม หมายถึงผู้สอนได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า ผู้แสดงอาจแสดงตามบทบ้าง คิดขึ้นเองบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนด

2. การใช้การแสดงบทบาทแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึงผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อนเมื่อเรียนถึงเรื่องใด ตอนใด ก็ออกมาแสดงโต้ทันทีโดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การแสดงบทบาทโดยการกำหนดสถานการณ์ให้ โดยจะไม่กำหนดเทคนิคในการแสดงแต่ได้ใช้ทุกเทคนิคที่เหมาะสมกับสถานการณ์และเนื้อเรื่อง

ขั้นตอนของการแสดงบทบาท

ในการนำหลักของการแสดงบทบาทมาใช้ไม่ว่าจะในรูปแบบใด ทิศนา แชนด์ (ทิศนา แชนด์ 2519 : 44 - 47) กล่าวว่า จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ หมายถึงการเตรียมการของครู แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูจะต้องวิเคราะห์และเข้าใจอย่างชัดเจนว่าอะไรคือปัญหา อะไรคือจุดที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อให้ครูสามารถเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาได้โดยถูกต้อง

1.2 การกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูต้องกำหนดสถานการณ์ที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทที่จะให้ผู้เรียนแสดงบทบาทที่เขียนขึ้นนี้ควรจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบกับปัญหาและข้อขัดแย้ง เพื่อฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

2. ขั้นตอนแสดง แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

2.1 การอุ่นเครื่อง หมายถึง การนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะเรียนรู้ เป็นการปูพื้นให้เข้าใจตรงกันซึ่งจะมีประโยชน์คือ

2.1.1 เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ที่คุ้นเคยกับปัญหา

2.1.2 เพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วม เข้าใจตัวละคร และปัญหาของตัวละคร

2.1.3 เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาทางแก้ปัญหา

ในชั้นอุ้นเรื่องนี้ ครูจะเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำ

หน้าที่ดังนี้

– ต้องโน้มน้าวให้ผู้เรียนฟังอย่างตั้งใจ และเห็นความสำคัญ

ของปัญหา

– ครูพูดถึงปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการให้รายละเอียด เพื่อเร้าอารมณ์ของผู้เรียน ปัญหานี้ต้องเป็นปัญหาที่ผู้เรียนเห็นว่าสำคัญ และสามารถเข้าถึง ปัญหาได้ทันที ปัญหาหรือสถานการณ์นั้น ๆ ครูอาจจะแต่งขึ้นเอง หรือนำมาจากหนังสือใด ๆ ก็ได้

– ทำให้ผู้เรียนอภิปรายหลังจากการเล่าเรื่องจบแล้ว โดย อาจใช้คำถามเป็นสื่อหรืออาจให้ผู้เรียนวิจารณ์ตัวละครต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแสดงบทบาท สมมุติต่อไป

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง ในการเลือกตัวผู้แสดงนั้นอาจเลือกได้หลายอย่าง เช่น เลวิท และเจนนิง (Levit and Jeanning. 1974 : 13) กล่าวว่าให้เลือก ผู้แสดงที่แสดงออกว่าตนเข้าใจ เข้าถึงเรื่องเป็นอย่างดี เพื่อว่าออกมาแสดงจะได้ไม่เกิด การเคอะเขิน แชฟเทิล และแชฟเทิล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 94) กล่าวว่า ให้เลือกผู้เรียนที่ใช้วิธีแก้ปัญหาแบบสังคมไม่ยอมรับ เพื่อจะให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้ รู้ว่าอาจจะออกมาอย่างไร มีข้อเสียอะไร อย่างไรบ้าง ส่วนชาร์น และชาร์น (Sharan and Sharan. 1973 : 34) ให้ความเห็นว่า ให้เลือกผู้เรียนทั่ว ๆ ไป เพื่อฝึกการ แสดงบทบาทและฝึกให้รู้จักคิดว่า ถ้าตนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จะหาอย่างไร สำหรับกรณีนี้ ครูอาจเลือกเด็กที่เงียบ ๆ โดยครูช่วยให้กำลังใจก่อน แต่ไม่บังคับเพราะเป็นไปได้อีกว่า ถ้า เด็กพวกนี้ได้ออกมาแสดงสักครั้งแล้ว อาจเกิดความพอใจและเต็มใจที่จะแสดงอีกในครั้งต่อไป

นั่นคือ ผู้สอนจะเลือกผู้แสดงได้หลายวิธี แต่จะเลือกอย่างไรนั้นมักจะขึ้นกับ

จุดมุ่งหมายของการแสดงเป็นสำคัญ

2.3 การจัดฉากการแสดง เป็นการ จัดฉากแบบสมมุติขึ้นมา เพื่อให้ การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากนั้นอาจจะ เป็นไปในลักษณะง่าย ๆ โดยการเลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน หัดสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ไปทั่วในขณะที่ดูการแสดง เพราะจะเป็นการฝึกให้ ผู้เรียนเข้ารวมอย่างฉลาดและมีความกระตือรือร้น อันจะทำให้การอภิปรายและการวิเคราะห์ หลังการแสดงได้ผลดียิ่งขึ้น

และเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนที่ดี รู้จักรับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของ ผู้อื่นและหาทางแก้ไขปัญหาก็ได้ ครูควรแบ่งหน้าที่ของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

2.4.1 ให้คอยสังเกตดูว่าวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่เพื่อนเสนอมานั้นจะเป็นจริงได้หรือไม่

2.4.2 ให้คอยดูว่าผู้แสดงจะเกิดความรู้สึกอย่างไรได้บ้าง

2.4.3 ให้คิดล่วงหน้าว่าถ้าแก้ไขปัญหานั้นไปเช่นนั้นแล้ว จะทำให้มี ปัญหาอะไรเกิดขึ้นตามมาหรือไม่

2.5 การเตรียมพร้อมก่อนการแสดง เชฟเทิล และเชฟเทิล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 77) เสนอไว้ว่า นักเรียนควรมีการวางแผนย่อ ๆ เท่านั้นว่าจะแสดงกันอย่างไร จะทำให้การแสดงบทบาทสมมุติมีคุณค่ามาก เพราะการแสดงจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ ในกรณีนี้ ทิศนา แคมณี (ทิศนา แคมณี 2519 : 87) กล่าวว่า การแสดงจะเป็นธรรมชาติมากขึ้นเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสบายใจของผู้แสดง ซึ่งในด้านนี้ครูต้องมีบทบาทคือ

2.5.1 ช่วยขจัดความตึงเครียด ประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไป

2.5.2 พยายามช่วยให้ผู้แสดงพร้อมแล้ว การแสดงก็ควรเริ่มได้เลย การแสดงนี้ควรเป็นธรรมชาติ ไม่มีการจัดกลางคัน นอกจากในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือบทบาทของครูในขั้นตอนนี้คือ

2.6.1 ในการแสดงครั้งแรก ๆ ครูไม่ควรคาดหวังในตัวผู้แสดงสูงเกินไป หากมีการผิดพลาด ครูไม่ควรแก้ไขกลางคัน เพราะจะทำให้ความรู้สึกสมจริงสมจังหมดไป

2.6.2 หากผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น หัวเราะ การแสดงแบ่งกันพูด ครูไม่ควรตำหนิในทันที แต่เมื่อเวลาผ่านไปพอสมควรแล้ว ครูควรทำให้ผู้เรียนหันมาติดตามการแสดงต่อไป

2.6.3 หลีกเลี่ยงการตำหนิ ควรชมเชยส่วนที่ดีที่แทน

2.6.4 ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าผู้แสดงมีได้เป็นไปตามอย่างบทบาทนั้น เขาเพียงแค่แสดงไปตามบทบาทเท่านั้น

2.7 การคัดบท เมื่อผู้แสดงได้แสดงไปพอสมควรแล้ว ครูอาจคัดบทหรือหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายต่อไปได้

2.7.2 ผู้ชมและผู้แสดงเข้าใจเรื่องได้ลึกซึ้งพอ และพอจะหาเรื่องต่อไปได้

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดความเข้าใจผิดหรืออารมณ์สะเทือนใจมากเกินไป

2.7.4 การแสดงยืดเยื้อ ไม่ยอมจบเรื่อง หรือผู้เรียนมีอาการกระสับกระส่าย

2.7.5 การแสดงจบเรื่อง

3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล** ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญมาก เพราะจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจ การวิเคราะห์การแสดงมักเป็นการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดงกับผู้สังเกตการณ์การอภิปรายจะเป็นในรูปแบบใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียนเป็นหลัก บางครั้งอาจทำให้ผู้เรียนเปิดเผยความรู้สึกและความคิดเห็นก่อนแล้วผู้ชมจึงแสดงความคิดเห็นบ้าง การอภิปรายต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมา โดยเน้นที่เหตุผลของการแสดงออก ไม่มุ่งวิจารณ์ว่าใครแสดงดี หรือไม่ใช้อย่างไร

4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม** หลังการวิเคราะห์และอภิปรายผลแล้ว กลุ่มอาจเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา หากการแสดงครั้งแรกยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ครูอาจให้มีการแสดงเพิ่มได้

การกลับไปกลับบระหว่างการแสดงและการอภิปราย จะทำให้เกิดผลดีคือทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนการตัดสินใจของตนเอง และค่อย ๆ ตัดสินใจใหม่ โดยนำอารมณ์และเหตุผลมาสัมพันธ์กันได้ดีขึ้น หากไม่จำเป็นก็สามารถข้ามไปขั้นที่ 5 ได้

5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป** ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดกว้างขวางขึ้น ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนมีการอภิปรายกันทั่วไป ซึ่งส่วนมากจะเป็นการเล่าประสบการณ์ให้กันและกันฟัง เช่น อาจใช้คำถามว่า "นักเรียนคิดว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียนได้ไหม" แต่ไม่ควรบังคับถามเพราะอาจทำให้เด็กสูญเสียความนิยมในหมู่เพื่อนได้

นอกจากนี้บางครั้งแม้การแสดงเป็นได้แค่ขั้นวิเคราะห์ปัญหา ยังไม่ถึงขั้นสรุป ครูก็ควรพอใจ เพราะบางครั้งกว่าผู้เรียนจะเข้าใจลึกซึ้งและสรุปได้ ต้องอาศัยการแสดงหลาย ๆ ครั้ง และเปลี่ยนเรื่องหลายเรื่องในหัวข้อเดียวกัน

จากขั้นตอนดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมุติ นั้น ครูจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหา สถานการณ์สมมุติและบทบาทสมมุติ จากนั้นต้องอธิบายให้ผู้แสดงเข้าใจถึงบทบาทที่ตนจะต้องแสดงว่าทว่าอย่างไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ ครู

จะต้องช่วยให้รู้จักสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ใน
ขั้นตอนที่ต้องอภิปรายและวิเคราะห์ภายหลังจากการแสดง *ภิรมย์*

หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

ในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นมีหลักการดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติควรใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไม่ควร
ใช้เป็นการบันเทิงเพียงอย่างเดียว หรือเพื่อให้เป็นไปตามโครงการสอนที่กำหนดไว้เท่านั้น
2. การแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป เพราะ
บางเรื่องต้องใช้เวลาในการอภิปรายนานจึงจะเข้าใจ
3. เรื่องที่นำมาใช้ไม่ควรยากเกินไป หรือมีรายละเอียด บิฉากที่สลับซับซ้อน
มากไป หรือกระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้เรียนอย่างรุนแรง ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ใช่
ประสบการณ์จริงของผู้เรียน แต่ควรเป็นหัวข้อความสัมพันธ์ของมนุษย์อย่างกว้าง ๆ
ทุกคนมีความรู้เพียงพอที่จะร่วมอภิปราย และมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน
4. การแสดงบทบาทสมมติได้ผลเต็มที่ เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันนานพอสมควร
ไม่ใช่เป็นเพียงการค้นการเรีนเพียงครั้งสองครั้ง หรือแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียน
5. ควรใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติ เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
และฝึกทักษะในการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์กับมนุษย์ ไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อจนเกินไปเพราะ
จะทำให้ประสิทธิภาพลดลง

ประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติ

ทิสนา แชนด์ (ทิสนา แชนด์ 2519 : 42) กล่าวว่าบทบาทสมมติเป็น
เครื่องมือและวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยในการสอนได้มาก ครูผู้สอนสามารถนำเอาบทบาทสมมติ
ไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมทุกพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จึงเป็นที่คาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนได้รู้จักการแสดงบทบาทสมมุติแล้วจะสามารถสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในชีวิตจริงได้ดีขึ้น
3. ช่วยลดความตึงเครียดของผู้เรียน
4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสรวบรวมค่านิยมของตนและหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของตนและยอมรับว่าแต่ละคนมีค่านิยมที่ไม่เหมือนกัน จึงไม่เอาค่านิยมของตนไปตัดสินพฤติกรรมของผู้อื่น
5. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เช่น ความมั่นใจ ภาวะปรับตัว กล้าที่จะแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง ฯลฯ
6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ บทบาท
7. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคมด้วยความเหมาะสม
8. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ
9. ช่วยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามขั้นตอน คือ "รู้สึก คิด กระทำ"
10. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียน เพราะบทบาทสมมุติจะฝึกให้ยอมรับผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น อันจะเป็นแนวทางไปสู่ความเข้าใจและความสามัคคีในที่สุด
11. ช่วยให้ครูเข้าใจผู้เรียน และเรียนรู้ถึงความต้องการของผู้เรียน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ 2522 : 10 - 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมุติว่า เป็นการฝึกนักเรียนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

เรียนรู้ถึงความขัดแย้ง เกิดความกระตือรือร้นที่จะอภิปรายปัญหา เป็นการกระตุ้นให้
นักเรียนได้แสดงออก อีกทั้งช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เช่น ทางร่างกาย
สังคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้งภาษาในการสื่อสาร

จากที่กล่าวมานั้นต่างก็เชื่อว่าบทบาทสมมติเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิด
การเรียนรู้และเกิดการปรับพฤติกรรมได้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมหรือพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่น ๆ
อีกด้วย

②

วิธีการและเทคนิคในการแสดงบทบาทสมมติ

ทอร์ (Show) กับเมเยอร์ (Meier) และ The Adult Education
Association of U.S.A. ได้เสนอเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติไว้หลายประการดังนี้

1. การแลกเปลี่ยนบทบาท (Role Reversal) เป็นวิธีการที่ผู้แสดงจะหมุนเวียน
กันแสดงบทบาทที่กำหนดไว้ในสภาพการณ์หนึ่งจนครบทุกบทบาท วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้แสดง
เข้าใจบทบาททุกบทบาทเกิดความคล่องตัวในการแสดง สามารถแสดงได้ทุกบทบาท เกิด
ความเข้าใจในสิ่งที่ทำอย่างแท้จริง และสามารถปรับตัวในการแสดงเป็นบุคคลต่าง ๆ ได้

2. การแสดงโดยป็ลคู่ (Doubling) วิธีการนี้ผู้แสดงคนหนึ่งจะมีลูกคู่คอยรับ
อยู่ 1 คน คอยเสริมความคิดของผู้แสดง เช่น ผู้แสดงกล่าวว่า "ฉันไม่รังเกียจคนสูบบุหรี่"
ผู้ที่ป็ลคู่จะกล่าวว่า "แต่ฉันคิดว่าคนสูบบุหรี่ควรเห็นใจคนอื่นบ้าง" วิธีการนี้จะช่วยให้
ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึก หัสนคติและความคิดเห็นของตนโดยผ่านการแสดงความคิดเห็น
ได้อย่างอิสระ

3. การแสดงบทบาทที่มีลูกคู่มากกว่าหนึ่งคน (Mass Doubling) วิธีการนี้
เหมือนกับข้อ 2 แต่ผู้แสดงจะมีผู้ช่วยเหลือลูกคู่มากกว่าหนึ่งคนเพื่อช่วยให้ได้ความคิดและ
ความรู้สึกรวมทั้งทัศนคติหลาย ๆ ด้าน

4. การแสดงบทบาทที่ผู้แสดงรำพึงกับตนเอง (Soliloquy) วิธีการนี้มีขึ้นเพื่อกำหนดความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูดโดยให้ผู้แสดงพูดหรือรำพึงออกมาดัง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้แสดงและกลุ่มเกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน เช่น ในเรื่องการปฏิบัติตนต่อมารดา นักเรียนที่แสดงเป็นมารดาว่าพันออกมาว่าเรามีความรู้สึกอย่างไรต่อลูก และต้องการให้ลูกปฏิบัติต่อเขาอย่างไร

5. การแสดงบทบาทผสม (Multiple Role-Playing) คือหลาย ๆ กลุ่มแสดงบทบาทเดียวกันนั้นไปพร้อม ๆ กัน เช่น เรื่องการใช้โทรศัพท์สาธารณะ จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มก็จะมีคนแสดงเป็นผูกล้างใช้โทรศัพท์ คนรอจะใช้โทรศัพท์ และโทรศัพท์ เป็นต้น ให้แต่ละกลุ่มต่างแสดงและนำมาอภิปรายหาข้อสรุป วิธีการเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นกลุ่ม (Group Decision-making) ช่วยให้นักเรียนไม่ประหม่าและข้อมูลที่ได้จากการแสดงวิธีนี้จะให้เกิดการเปรียบเทียบและหาข้อสรุปได้ง่ายขึ้น

6. การหมุนเวียนบทบาท (Role-rotation) วิธีการนี้คือให้หลาย ๆ คนเปลี่ยนมาแสดงเป็นตัวละครเดิม เช่น จะสอนเรื่องการทำความสะอาดฟันและปาก ก็ให้นักเรียนหลาย ๆ คนออกมาแสดงการแปรงฟันซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง เพื่อให้ได้วิธีการแปรงฟันหลาย ๆ แบบ นำมาเปรียบเทียบและสรุปแบบที่ดีที่สุดใ้ภายหลัง วิธีการนี้จะใช้ได้ถ้าต้องการคำตอบจากปัญหาใดปัญหาหนึ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

7. การแสดงบทบาทสองบทบาท (Mobodrama) วิธีนี้ให้ผู้แสดงคนเดียวแสดง 2 บทบาทสลับไปมา เช่น แสดงเป็นทั้งแม่และลูกสลับกันไป เพื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึกทั้งของแม่และของลูก

8. การใช้วิธีคุณภาพสะท้อน (The mirror technique) วิธีนี้เป็นวิธีการแสดงเป็นหมู่โดยนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มมาให้ผู้อื่นแสดง เพื่อช่วยให้เจ้าของปัญหามองเห็น

ตนเองว่าเป็นอย่างไร เมื่อได้ดูเพื่อนแสดงบทบาทของตน ซึ่งเปรียบเสมือนเพื่อนช่วยเป็นกระจกเงาสท้อนภาพให้

9. การเปลี่ยนบทบาทเป็นกลุ่ม (Group Role-reversed) วิธีการนี้คือการกำหนดให้สมาชิกในกลุ่มได้รับบทบาทของผู้อื่นในกลุ่มแล้วกำหนดปัญหาขึ้น ให้ทุกคนในกลุ่มช่วยกันแก้โดยแสดงบทบาทของคนที่ได้รับ เช่น เรื่องการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ทุกคนในกลุ่มอาจถูกกำหนดให้เป็นแม่ ทุกคนจะหาวิธีการที่แม่จะทำให้ลูกช่วยงานบ้านได้ หลังจากจบการแสดงแล้วมีการอภิปรายว่าการที่ตนเป็นแม่นั้นมีความรู้สึกอย่างไร

10. การแสดงบทบาทของชุมชน (Audience Role-play) วิธีนี้ใช้เมื่อมีสมาชิกในกลุ่มเป็นจำนวนมาก โดยเริ่มจากการสร้างทัศนคติในทางลบให้แก่ชุมชน แล้วจึงจะให้ประสบการณ์ใหม่หลาย ๆ ชนิด ที่จะช่วยให้ชุมชนค้นพบทัศนคติที่ดีกว่าที่ดีที่สุดสำหรับตัวเขาเอง

เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีเทคนิคในการใช้การแสดงบทบาทสมมุติมากมาย ซึ่งในการนำเทคนิคบทบาทสมมุติมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคที่กล่าวมาร่วมกัน โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินึก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินึก 2520 : 211) ศึกษาวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชนไทยว่ามีลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และลักษณะมุงอนาคต หลังจากอายุ 10 ปี พบว่า ทัศนคติเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์ แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะมุงอนาคต นอกจากนี้จากการทดลองในห้องปฏิบัติการพบว่า ลักษณะต่าง ๆ ของสถานการณ์เช่นการให้รางวัลทันที และตัวแบบแสดงการกระทำที่ดีจะมีอิทธิพลต่อการยับยั้งพฤติกรรมโกงของวัยรุ่นมาก

ในปี พ.ศ. 2524 ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ 2524) ได้ทำลองใช้สไลด์การ์ตูนเรื่องประกอบเสียงเป็นแม่แบบ เพื่อพัฒนาจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดเลย จำนวน 60 คน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองมีทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

และในปีเดียวกันนั้นเอง โกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524 : 122) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง "การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการ สวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา" กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 191 คน อายุ 9 - 14 ปี จากโรงเรียนสามแห่งในจังหวัดราชบุรี อันเป็นตัวแทนของโรงเรียนในชนบท โรงเรียนชุมชนของชนบทและโรงเรียนในเมือง นักเรียนได้รับการจัดเข้ากลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม 4 กลุ่ม เพื่อใช้วิธีการฝึก การใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม 3 แบบด้วยกันคือ แบบที่หนึ่งให้การฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างเดียว และแบบที่สองคือให้การฝึกอบรมในเนื้อหาทั้งสองด้านพร้อมกัน ส่วนกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ทุกกลุ่มใช้เวลาฝึก 15 ครั้ง ครั้งละ 60 ถึง 100 นาที ฝึกทุกวัน วันละครั้ง ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างเด่นชัด เมื่อได้รับการฝึกอบรมเนื้อหาทั้งสองด้านพร้อมกัน และเมื่อได้รับการฝึกเหตุผลเชิง จริยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฝึกสวมบทบาทมีเหตุผลเชิงจริยธรรม สูงขึ้นในปริมาณรองลงมา สำหรับการสอนจริยศึกษาตามปกติไม่สามารถพัฒนาเหตุผลเชิง จริยธรรมของเด็กเหล่านี้ได้

ต่อมา สกล เทียงแท้ (สกล เทียงแท้ 2525 : 103) ได้พบว่าการใช้วิธี อภิปรายกลุ่มเมื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าได้กระตุ้นการพัฒนาของ เพื่อน ๆ โดยมีครูคอยนาทางนั้นสามารถจะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา ตอนปลายได้ดีกว่าการสอนจริยศึกษาตามปกติอย่างเด่นชัด

ส่วน ฉลวยศรี มีใจเย็น (ฉลวยศรี มีใจเย็น 2526 : 57) ได้ศึกษาพัฒนาการการให้เหตุผลด้านความกตัญญูทเวที ด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความกตัญญูทเวทีของนักเรียนที่เรียนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติสูงกว่ากลุ่มที่เรียนตามปกติ

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมโดยใช้การแสดงบทบาทในต่างประเทศนั้น มีผู้วิจัยหลายท่านศึกษาถึงวิธีการใช้การแสดงบทบาทที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น เช่น โกรว์เลย์ (ทวงเคื่อน พันธุมนาวัน 2522 : 46 อ้างอิงมาจาก Glowley, 1966) ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับหลักการตัดสินใจทางจริยธรรมที่สูงกว่าหลักที่เด็กเคยใช้ เพื่อให้เด็กยอมรับหลักการตัดสินใจใหม่ ซึ่งเดิมใช้หลักการตัดสินใจจริยธรรมตามปริมาณความเสียหายทางวัตถุมาเป็นการใช้หลักตัดสินใจตามความตั้งใจที่จะกระทำผิดแทน เขาพบว่าวิธีดังกล่าวใช้ได้ผล กล่าวคือ เด็กมีแบบการตัดสินใจที่สูงกว่าเดิม และเขายังพบว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้คงทนอยู่ไปอีกนาน หลังจากการฝึกฝนไปแล้ว ในขณะเดียวกัน ทูเรียล (Turle, 1966) ได้วัดระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนสองคนนี้จะแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยใช้เหตุผลเชิงจริยในชั้นเดียวกันเด็กบางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียงหนึ่งขั้น บางคนได้รับเหตุผลที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองขั้น บางคนได้รับเหตุผลต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้น เด็กบางคนมิได้รับประสบการณ์ดังกล่าวเลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าเด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้นนั้น มีพัฒนาทางจริยธรรมมากที่สุด และเป็นลักษณะพัฒนาการที่สามารถจะแผ่ขยายไปยังปัญหาอื่น ๆ ได้ด้วย

หลังจากนั้น เทรซี และกรอส (Tracy and Gross. 1973) ได้ใช้การแสดงบทบาทเช่นเดียวกับทูเรย์ล และได้เลือกสถานะการให้เหตุผลที่เหนือกว่าจริยธรรมของผู้รับหนึ่งชั้น ซึ่งเป็นสถานะที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมมากที่สุดมาใช้ เพื่อเปรียบเทียบว่าวัยรุ่นที่มีการพัฒนาจริยธรรมเนื่องจากประสบการณ์ในการวิจัยนี้มากที่สุดคือผู้ที่มีจริยธรรมในระดับก่อนกฎเกณฑ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้มีจริยธรรมต่ำย่อมทำได้ง่ายกว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้ที่มีจริยธรรมปานกลาง หรือสูง

ในปี 1974 ทราวิส และปีเตอร์ (Travis and Peter. 1974) ได้ใช้การฝึกสวมบทบาทเพื่อพัฒนาการตัดสินใจจริยธรรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีพัฒนาการขึ้นเฉลี่ย 1.5 ชั้นในเวลา 3 เดือน

ต่อมาในปี 1976 ทราวิส และปีเตอร์ (Travis and Peter. 1976 : 3397 - 3398 - A) ได้ใช้การสวมบทบาทเพื่อปลูกฝังความยุติธรรม ผลปรากฏว่าการพัฒนาศีลธรรมเกี่ยวกับความยุติธรรมของนักเรียนก็ขึ้นสูงกว่าเดิม

เช่นเดียวกับ เมอร์ฟี (Murphy. 1976 : 1994- A) ได้ใช้การแสดงบทบาทสมมุติเพื่อสร้างภาพพจน์และการใช้เหตุผลที่ชอบธรรมของเด็กระดับ 2 และระดับ 4 จากผลการศึกษาพบว่า การแสดงบทบาทสมมุติสามารถช่วยให้เด็กมีเหตุผลที่ชอบธรรมตามอายุ

สอดคล้องกับการศึกษาของ แมนเดลบูม (Mandelbaum. 1976 : 859) ได้เปรียบเทียบการฝึกพัฒนาการทางจริยธรรมตามหลักของเพียเจต์ และโคลเบอร์ก โดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติกับการไม่ฝึก ปรากฏว่า การฝึกโดยใช้การแสดงบทบาทที่สมมุติมีผลดีกว่าไม่ฝึก

และจากผลการทดลองของมาควีสส์ และหลุยส์ (Marquess and Louise. 1976 : 3397 - 3398- A) ปรากฏว่า การใช้การแสดงบทบาทสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยม

ของเด็กในเรื่องความซื่อสัตย์ และรู้จักพิจารณาผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยใช้เวลาทดลองวันละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 6 สัปดาห์

สำหรับ เอียนนอตตี (Iannotti. 1977 : 142) ได้ใช้การแสดงบทบาท เพื่อฝึกพฤติกรรมให้เห็นประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน กับเด็กอายุ 6 – 9 ปี พบว่าพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ คลอร์และเบรย์ (Clore and Bray. 1978 : 156) ได้วิจัย ผลของการใช้หุ่นจำลองและการแสดงบทบาทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กต่อสัตว์ ปรากฏว่า เด็กเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสัตว์ และหลังจากนั้นอีก 6 สัปดาห์ หากการวัดซ้ำ พบว่าทัศนคติของเด็กก็มีความมั่นคง

ในปีเดียวกันนั้น วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 56) ได้ใช้การแสดงบทบาท เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8 ถึง 9 ปี โดยให้แสดงบทบาท เป็นชาวอินเดียนแดง ที่ถูกรุกรานที่อยู่เป็นการเน้นคุณค่าของการติดต่อสื่อสาร แสดงท่าทาง โดยไม่ใช้คำพูด ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก จนเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจชาวอินเดียนแดง

ต่อมาในปี 1979 ซิลเวอร์นและคนอื่น ๆ (Silvern and others. 1979) ได้ทดลองเสนอเรื่องที่เป็นปัญหาระหว่างบุคคลทางเทปโทรทัศน์ จำนวน 6 เรื่อง แต่ละเรื่อง ต้องการคำตอบที่มีการสวมบทบาท สูงขึ้นหนึ่งขั้นเสมอเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องที่อยู่ต้น ๆ เมื่อผู้ฝึกได้พบคำตอบแล้วจะมีการอธิบายถึงหลักของการคิดและการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา นักเรียนมีโอกาสหาคำตอบด้วยตนเองมาก ผลการทดลองพบว่าการใช้เหตุผลความภูมิปัญญาในตนเองของกลุ่มทดลองได้พัฒนาขึ้นมาก

แต่ขัดแย้งกับการทดลองของ มาร์ช และคณะ (Marsh Seratica and Barenbon. 1980) ซึ่งได้จัดโปรแกรมฝึกการสวมบทบาท เพื่อดูผลที่เกิดกับความสามารถในการแก้ปัญหา

ระหว่างบุคคล ความสามารถในการร่วมรู้สึก (Empathy) ทางสังคมของนักเรียน พบว่า การฝึกทำให้เด็กมีพัฒนาการในการวิเคราะห์ปัญหาระหว่างบุคคลดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยอธิบายว่าการฝึกจะได้ผลก็ต่อเมื่อทำกับเด็กที่มีความบกพร่องด้านนี้ ๆ อยู่แต่เดิม

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงบทบาทสมมุติ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทักษะคิด และพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนเป็นวิธีที่สามารถพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลการแสดงบทบาทสมมุติ เพื่อยก ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ปีการศึกษา 2529 เพื่อที่จะนำผลการศึกษารังนี้ไปเป็นแนวทางไปใช้ในการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลง เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนให้สูงขึ้น

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า

1. นักเรียนที่แสดงบทบาทสมมุติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ
2. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นหลังจากการใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
3. นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นหลังจากการใช้การสอนตามปกติ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 จำนวน 30 คน ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับก่อนกฎหมาย ชั้น 1 และชั้น 2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้การจับสลากขึ้นมา 4 ห้อง จากจำนวนทั้งหมด 7 ห้อง แต่ละห้องมีนักเรียนเก่งและไม่เก่งคละกัน
2. ให้นักเรียนพี่ 120 คน ทำแบบสอวัคระคัยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนนคัดเลือกนักเรียนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนกฏเกณฑ์ (ชั้น 1 และชั้น 2) ไว้ได้จำนวน 48 คน
3. สุ่มนักเรียน 48 คนไว้ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
4. แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัคระคัยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. โปรแกรมการสอนโดยใช้การ แสคบบทบาทสมมุติเพื่อยกร ะคัย เหตุผล เชิงจริยธรรม
3. โปรแกรมการสอนโดยใช้การ สอนปกติเพื่อยกร ะคัย เหตุผล เชิงจริยธรรม

1. แบบวัคระคัยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1. เป็นแบบวคัที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางค่านจริยธรรมแต่ละเรื่องจะลงท้ายด้วยปัญหาหรือคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบตัดสินใจให้เหตุผลว่าถ้าเขาเป็นบุคคลในเรื่อง เขาควรตัดสินใจอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไรในการตัดสินใจนั้น

วิธีสร้าง

1.1 ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก และคนอื่น ๆ

1.2 ผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมของโคลเบอร์ก ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 มาให้ความหมายและนิยามพฤติกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ให้นิยามปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการสร้างและการให้คะแนนแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบวัดนี้เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบพบในชีวิตประจำวัน ได้แก่ สถานการณ์ในครอบครัว ในโรงเรียน และชุมชน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งได้จากการหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อจาก 28 ข้อ แล้วคัดเลือกไว้เฉพาะที่มีค่า r ที่ระดับ .05 ขึ้นไป

ตัวอย่างแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

o) ตามปกติเมื่อข้าพเจ้าจะต้องเดินข้ามถนน ข้าพเจ้าจะไปข้ามตรงทางม้าลาย

เพราะ

- ก. เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องช่วยไม่ให้เกิดการจราจรติดขัด
- ข. การเห็นแก่ความสะดวกของตนฝ่ายเดียวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะในที่นี้
- ค. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยย่อมทำให้เกิดความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม
- ง. ข้าพเจ้าต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนอื่น ๆ
- จ. ถ้าเกิดอุบัติเหตุข้าพเจ้าจะได้เป็นฝ่ายถูก และสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้
- ฉ. โอกาสที่ข้าพเจ้าจะโดนรถชนบนทางม้าลายมีน้อยกว่าการข้ามทางอื่น ๆ

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดแต่ละข้อมีหกตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ตรงกับขั้นตอนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม จากขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 ในการตอบนักเรียนเลือกได้เพียงข้อเดียวในหกข้อ ผู้ตอบจะได้คะแนนในช่วง 1 - 6 คะแนน

ถ้าตรงกับชั้นที่ 1	ยี่ห้อหลักหลบหลีกการลงโทษ	ให้คะแนน 1 คะแนน
ถ้าตรงกับชั้นที่ 2	ยี่ห้อหลักการแสวงหารางวัล	ให้คะแนน 2 คะแนน
ถ้าตรงกับชั้นที่ 3	ยี่ห้อหลักทำความดีอื่นเห็นชอบ	ให้คะแนน 3 คะแนน
ถ้าตรงกับชั้นที่ 4	ยี่ห้อหลักทำตามหน้าที่ทางสังคม	ให้คะแนน 4 คะแนน
ถ้าตรงกับชั้นที่ 5	ยี่ห้อหลักการมีเหตุผลและเคารพในตัวเอง	ให้คะแนน 5 คะแนน
ถ้าตรงกับชั้นที่ 6	ยี่ห้อหลักอุดมคติสากล	ให้คะแนน 6 คะแนน

การหาคุณภาพของแบบวัด

1. การหาความเที่ยงตรง

นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 – 5 ท่านพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) เพื่อพิจารณาโครงสร้างของแบบทดสอบว่าสอดคล้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมตรงตามทฤษฎีของโคล์เบอร์กหรือไม่

2. การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

นำแบบวัดที่สร้างขึ้นจำนวน 28 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบให้คะแนนตามวิธีการและเกณฑ์การให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาเรียงลำดับจากน้อยที่สุดไปมากที่สุด คำนวณที่ได้คะแนนต่ำกว่า 25 % เป็นกลุ่มต่ำ และผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า 25 % เป็นกลุ่มสูง นำมาวิเคราะห์รายข้อ โดยใช้ $t - test$ ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อแล้วเลือกเฉพาะคำถามที่มีอำนาจจำแนกสูง คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขึ้นไปได้จำนวน 20 ข้อ

3. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด

นำแบบวัดที่ทำค่าอำนาจจำแนกแล้ว จำนวน 20 ข้อ ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.83

2. โปรแกรมการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

โปรแกรมการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม มีทั้งหมด 13 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เป็นการปฐมนิเทศ และครั้งที่ 13 เป็นการปัจฉิมนิเทศ ดังนั้นจึงมีการแสดงบทบาทสมมติจำนวน 11 ครั้ง (ครั้งที่ 2 – 12) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โปรแกรมการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบ การดำเนินการ บทบาทของนักเรียน ช่วงเวลา ระยะเวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ 2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกัน 3. เพื่อให้นักเรียนมีความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
2 – 3	สถานการณ์ในครอบครัว	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลของตนเองโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้นที่ 3)
4 – 5	สถานการณ์ในโรงเรียน	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผลในหลาย ๆ ระดับ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในระดับที่เหมาะสม (ขั้นที่ 3)
6 – 7	สถานการณ์ในชุมชน	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ตัดสินใจ และใช้เหตุผลโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ 2. เพื่อย้ำให้นักเรียนมีทักษะในการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล (ขั้นที่ 3) เป็นอย่างน้อย

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย
8-12	สถานการณ์ในครอบครัว ในโรงเรียน และใน ชุมชน	เน้นการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ชั้นที่ 4 โดย 1. ให้นักเรียนได้พบและรับรู้การใช้เหตุผลในระดับ ที่เหมาะสมและสูงขึ้นโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจและใช้เหตุผล ในระดับที่เหมาะสม (ชั้นที่ 4)
13	ปัจฉิมนิเทศ	เพื่อให้นักเรียนสรุปบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแสดง บทบาทสมมุติ

ขั้นตอนการแข่งขันทบหาทสมมุติ เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ในการแข่งขันทบหาทสมมุติตั้งแต่ครั้งที่ 2 – 12 มีขั้นตอนการทดลองทุกครั้ง ดังนี้

1. ผู้ดำเนินการสุ่มจับสลากชื่อสมาชิกที่จะแสดงขบหาทสมมุติเท่าจำนวนตัวละครในแต่ละสถานการณ์
2. ผู้ดำเนินการแจกเนื้อเรื่องที่จะแสดงให้กับสมาชิกที่จับสลากได้
3. ผู้ดำเนินการให้เวลาสมาชิกที่จะแสดงขบหาทสมมุติ ศึกษาและกำหนดขบหาทการแสดงของสมาชิกและซักซ้อมการแสดงตามเนื้อเรื่องที่ผู้ดำเนินการแจกให้เมื่อพร้อมแล้วก็ให้เริ่มแสดง
4. เมื่อการแสดงจบลงให้สมาชิกทุกคนจับสลากแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายซึ่งจะมี

หมายเลข 1	อยู่	5	หมายเลข
หมายเลข 2	อยู่	5	หมายเลข
หมายเลข 3	อยู่	5	หมายเลข

 รวมแล้วเท่าจำนวนสมาชิกแยกเป็น 3 กลุ่ม
5. แจกแผ่นคำถามให้สมาชิกกลุ่มละ 1 แผ่น
6. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อตอบคำถามตามแผ่นคำถามที่ให้โดยเลือกตั้งประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มด้วย
7. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงานผลการอภิปราย
8. ผู้ดำเนินการสรุปผลการอภิปราย

อุปกรณ์ที่ใช้

1. สลากชื่อสมาชิกในกลุ่ม
2. สลากกบ่งกลุ่ม
3. แผ่นคำถาม 3 ชุด
4. แผ่นเนื้อเรื่อง 15 ชุด

3. โปรแกรมการสอนตามปกติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

โปรแกรมการสอนปกติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมมีทั้งหมด 13 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เป็นการปฐมนิเทศ และครั้งที่ 13 เป็นการปัจฉิมนิเทศ ดังนั้นจึงมีการสอนปกติจำนวน 11 ครั้ง (ครั้งที่ 2 - 12) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โปรแกรมการสอนตามปกติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ครั้งที่	หัวข้อ
1	ปฐมนิเทศ
2-3	สถานการณ์ในครอบครัว 1. เพื่อให้ตนเองคอบครอบครัว 2. เน้นการตัดสินใจและใช้เหตุผล 2.1 เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งนอกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมเป็นไปได้ หลักฐานข้อเท็จจริงที่มีอยู่ 2.2 เมื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการตัดสินใจ นักเรียนสามารถบอกเหตุผล ข้อดี-ข้อเสีย ของแต่ละทางเลือกในการแก้ปัญหานั้น 2.3 เมื่อเห็นทางเลือกในการแก้ปัญหาหลาย ๆ ทางแล้ว นักเรียนสามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยยึดหลักการตามผู้อื่นเห็นชอบและเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย
4-5	สถานการณ์ ในโรงเรียน	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจบทบาทของความ เป็นเพื่อน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจจุดมุ่งหมายหลักการ และวิธีการสร้างความเป็นเพื่อนแท้หรือเพื่อนที่ดี 3. เน้นการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ชั้นที่ 3 โดย 3.1 เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับบทบาทและ หน้าที่ต่อเพื่อนนักเรียนสามารถบอกทางแก้ปัญหาที่ เหมาะสมเป็นไปได้โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริง ที่มีอยู่ 3.2 เมื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการตัดสินใจแล้ว นักเรียนสามารถบอกเหตุผล ข้อดี-ข้อเสีย ของแต่ละ ทางเลือกในการแก้ปัญหานั้น 3.3 เมื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการแก้ปัญหา หลาย ๆ ทางแล้ว นักเรียนสามารถเลือกทางแก้ ปัญหาที่เหมาะสมโดยยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ และเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย
6-7	สถานการณ์ ในชุมชน	1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจบทบาทและหน้าที่ในชุมชน 2. รู้จักและเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน 3. เน้นการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม - ขั้นที่ 3 โดย 3.1 เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งนักเรียนสามารถบอกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงที่มีอยู่ 3.2 เมื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการตัดสินใจแล้วนักเรียนสามารถบอกเหตุผล ข้อดี-ข้อเสียของแต่ละทางเลือกในการแก้ปัญหานั้น 3.3 เมื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการแก้ปัญหาหลาย ๆ ทางแล้ว นักเรียนสามารถเลือกทางแก้ปัญหาที่ดี โดยยึดหลักการหาตามที่ยุ่่นเห็นชอบและเน้นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย
8-12	สถานการณ์ใน ครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน	เน้นการตัดสินใจและใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ขั้นที่ 4 โดย 1. เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้งนักเรียนสามารถ บอกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมเป็นไปได้โดยอาศัย หลักฐานข้อเท็จจริงที่มีอยู่ 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการตัดสินใจแล้ว นักเรียนสามารถบอกเหตุผล ข้อดี-ข้อเสีย ของ แต่ละทางเลือกในการแก้ปัญหานั้น 3. เพื่อให้นักเรียนเห็นทางเลือกในการแก้ปัญหา หลาย ๆ ทางแล้ว นักเรียนสามารถเลือกทาง แก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยยึดหลักการตามบทบาท หน้าที่ในสังคม
13	ปัจฉิมนิเทศ	เพื่อให้นักเรียนสรุปบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จาก การเรียนรู้การสอน

ขั้นตอนการสอนตามปกติเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

ในการสอนตามปกติตั้งแต่ครั้งที่ 2 – 12 มีขั้นตอนการสอนทุกครั้งดังนี้

1. แจกเอกสาร (แผ่นเนื้อเรื่อง) ให้คนละ 1 แผ่น
2. ผู้สอนสรุปเนื้อเรื่องจากเอกสารที่แจก
3. จับสลากแบ่งกลุ่มเพื่ออภิปรายเป็น 3 กลุ่มย่อย
4. แจกแผ่นคำถามให้สมาชิกแต่ละกลุ่มอภิปราย มีข้อสงสัยให้ซักถามผู้สอน
5. ตัวแทนของกลุ่มรายงานผลการอภิปราย
6. ผู้สอนนำอภิปราย ให้เด็กช่วยกันสรุปจากคำถามที่แต่ละคนตอบ

อุปกรณ์ที่ใช้

1. สลากชื่อสมาชิกในกลุ่ม
2. สลากแบ่งกลุ่ม
3. แผ่นคำถาม 3 ชุด
4. แผ่นเนื้อเรื่อง 15 ชุด

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

โดยมีแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Pretest - Posttest Control Groups

Design คำนี้นี้คือ (ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 226)

ตาราง 1 แบบแผนของการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R E	T_{E1}	X_1	T_{E2}
R C	T_{C1}	X_2	T_{C2}

ความหมายของสัญลักษณ์

R E	แทน	กลุ่มทดลองที่ได้จากการสุ่ม (Experimental Group)
R C	แทน	กลุ่มควบคุมที่ได้จากการสุ่ม (Control Group)
T_1	แทน	การสอบก่อนที่จะทำการทดลอง (Pretest)
T_2	แทน	การสอบภายหลังการทดลอง (Posttest)
X_1	แทน	การใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
X_2	แทน	การใช้การสอนปกติ

3.2 วิธีการทดลอง มีลำดับขั้นดังนี้

1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 15 คน ตามวิธีการที่กำหนด
2. สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยการจับสลาก ให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม
3. ทำการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 45 – 60 นาที จำนวน 13 กิจกรรม ส่วนกลุ่มควบคุมให้เรียนรู้จากการสอนตามปกติ ได้แก่ อธิบาย ชักถาม อภิปราย สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที โดยใช้เนื้อหาเช่นเดียวกับที่ใช้กับกลุ่มทดลอง
4. หลังจากสอนครบตามกำหนดแล้วนำแบบวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปวัดทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองอีกครั้ง
5. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองกลุ่มมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ เพื่อดูระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

ความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร (Ferguson. 1971 : 62)

$$s^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N - 1)}$$

s^2	แทน	ค่าความแปรปรวน
X	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
ΣX^2	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์สมมุติฐาน

สถิติเพื่อการทดสอบสมมุติฐาน

2.1 สถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ 1 ใช้ The Fisher Exact Probability

Test (นิกา ศรีไพโรจน์ 2528 : 137)

$$P = \frac{(A + B)! (C + D)! (A + C)! (B + D)!}{N! A! B! C! D!}$$

- A แทน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยบทบาทสมมุติ ซึ่งมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2)
- B แทน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยบทบาทสมมุติแล้วมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์ (ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4)
- C แทน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ ซึ่งมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2)

D แทน จำนวนนักเรียนที่ได้รับการลอบตามปกติแล้วมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4)

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์สมมุติฐาน

2.2 สถิติเพื่อการทดสอบสมมุติฐาน ใช้ Chi Square (นิกา ศรีไพโรจน์ 2528 : 64)

$$\chi^2 = \frac{\sum (O - E)^2}{E}$$

χ^2 แทน ค่า ไค - สแควร์

O แทน ค่าความถี่ที่ศึกษาได้ (Observed frequency)

E แทน ค่าความถี่ที่หวังไว้โดยทฤษฎี (Expected frequency)

3. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

3.1 หากอ่านาจำแนกเป็นรายข้อของแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ใช้สูตร (ลวัน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 96)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) s_1^2 + (n_2 - 1) s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอ่านาจำแนกของแบบสอบถาม

$\bar{X}_1$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

s_1^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
s_2^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
n_1	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
n_2	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

3.2 การหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ไซสกีร์ (ทูลีรี วงศ์วัณณะ

2527 : 93)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
s_1^2	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนรายข้อของ แบบทดสอบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมดของแบบทดสอบ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

บทที่ 4

ผลการทดลองและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์เพื่อแทนความหมายต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล
และแปลผลดังนี้

P	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน The Fisher Exact Probability Test
A	แทน	จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยบทบาทสมมุติซึ่งมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 1 หรือชั้นที่ 2
B	แทน	จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยบทบาทสมมุติแล้วมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3 หรือชั้นที่ 4
C	แทน	จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ ซึ่งมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 1 หรือชั้นที่ 2
D	แทน	จำนวนนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติแล้วมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 3 หรือชั้นที่ 4
χ^2	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบค่า Chi - Square
O	แทน	ค่าความถี่ที่ได้จากการสังเกต
E	แทน	ค่าความถี่ที่คาดหวัง
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
**	แทน	ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล คำนึงตามลำดับขั้นดังนี้

1. เปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ
2. เปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติก่อนและหลังการสอน
3. เปรียบเทียบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติก่อนและหลังการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติกับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจริยธรรม		P
	จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2)	จริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 3, ชั้นที่ 4)	
กลุ่มทดลอง	2 (A)	13 (B)	0.93**
กลุ่มควบคุม	5 (C)	10 (D)	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่าค่าของ P (0.93) มีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่ .01 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติมีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1

ตาราง 2 เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจริยธรรม		χ^2
	จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2)	จริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 3, ชั้นที่ 4)	
ก่อนการทดลอง	15	0	16.94**
หลังการทดลอง	2	13	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่าความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ สูงขึ้นจากก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\chi^2 = 16.94$, d.f = 1) แสดงว่าการใช้วิธีสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2

ตาราง 3 เปรียบเทียบจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนและหลัง การสอนโดยวิธีสอนตามปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจริยธรรม		χ^2
	จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2)	จริยธรรมหลังกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 3, ชั้นที่ 4)	
ก่อนทดลอง	15	0	15 **
หลังทดลอง	5	10	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่าระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติ สูงขึ้นจากก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\chi^2 = 15$, d.f = 1) แสดงว่า วิธีการสอนตามปกติทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการแสดงบทบาทสมมุติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลำดับขั้นและผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลของการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติที่มีต่อความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนโดย

1. เปรียบเทียบความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ
2. เปรียบเทียบความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
3. เปรียบเทียบความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการสอนตามวิธีสอนปกติ

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามวิธีสอนปกติ
2. นักเรียนจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นหลังการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
3. นักเรียนจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นหลังจากการสอนตามปกติ

ขอบเขตการศึกษาคนควา

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 120 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2) ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากขึ้นมา 4 ห้อง จากจำนวนทั้งหมด 7 ห้อง แต่ละห้องมีนักเรียนเก่งและไม่เก่งคละกัน

2.2 ให้นักเรียนทั้ง 120 คน หาแบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนนคัดเลือกนักเรียนที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ไว้ได้จำนวน 48 คน

2.3 สุ่มนักเรียนทั้ง 48 คนนี้ เพื่อเป้นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

2.4 แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มที่ใช้วิธีการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติ และกลุ่มที่ได้รับการสอนตามวิธีปกติ กลุ่มละ 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย.

3. ระยะเวลาในการทดลอง

กลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมุติใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 45 - 60 นาที ในช่วงเวลา 16.00 - 17.00 น. รวมทั้งหมด 13 ครั้ง

กลุ่มที่ได้รับการสอนตามวิธีปกติ ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ ประมาณ 50 นาที ในช่วงเวลา 16.00 – 17.00 น. รวมทั้งหมด 13 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83
2. โปรแกรมการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
3. โปรแกรมการสอนโดยใช้การสอนตามปกติ เพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองได้กระทำตามลำดับขั้นดังนี้

1. การทดสอบครั้งแรก (Pretest) ทดสอบระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ กับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามวิธีสอนปกติ โดยใช้แบบวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. ดำเนินการทดลองโดย
 - 2.1 นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติตามโปรแกรมที่วางไว้
 - 2.2 นักเรียนในกลุ่มควบคุมได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนปกติ เช่นเดียวกับโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติ วิธีการสอนจะมีบรรยาย อภิปราย และซักถาม

3. การทดสอบหลังการทดลอง (Post Test) ให้นักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ กับนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามวิธีสอนปกติ ตอบแบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณับเดิมอีกครั้งหนึ่ง หลังการสอนตามโปรแกรมแล้ว

4. ตรวจให้คะแนนและนาคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบตามวิธีของ The Fisher Exact Probability Test และสถิติ ไค-สแควร์ (The χ^2 test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติ มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลของการใช้โปรแกรมบทบาทสมมุติเพื่อยกระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณ ปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติ มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณสูงขึ้นก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลของการใช้โปรแกรมการสอนตามปกตินักเรียนมีระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณสูงขึ้นก่อนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ทั้งนี้เพราะวิธีการแสดงบทบาทสมมุติเป็นวิธีที่เด็กได้มีโอกาสสวมบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวความคิดของคาโพนเตอร์ และเกล (O.R. Ozerpenter & Edger Dale อ้างอิงจาก วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523 : 75) ที่ยึดหลักว่า "การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นจากการกระทำโดยผู้เรียนเอง มีผลมาจากวิธีการถ่ายทอดของครูโดยตรง" อีกทั้งตรงกับปรัชญาการศึกษาของ จอห์น ดีวอี้ (John Dewey. 1974 : 163 - 178) ที่ว่า "การเรียนรู้โดยการกระทำ" (Learning by Doing) เด็กจะเรียนรู้จากการได้ลงมือกระทำด้วยตนเองซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดจากครูโดยตรง และจากการทดลองของเจนิสและกิง (Collin. 1970 : 40 อ้างอิง Jenis & King) ได้ใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมุติ กับคนที่สูบบุหรี่จัด (อย่างน้อย 15 มวนต่อวัน) โดยใช้สถานการณ์ให้ผู้ถูกทดลองไปปรึกษาหมอเกี่ยวกับอาการไออย่างร้ายแรงของตน หมอได้ให้คำปรึกษาและสมมุติสถานการณ์เกี่ยวกับการจัดเตรียมเพื่อรักษาพยาบาล และอธิบายถึงสาเหตุของโรคอันมีการสูบบุหรี่น้อย ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้ฟัง เทปตอนหนึ่งของการทดลอง ผลที่พบคือผู้ถูกทดลองที่ได้มีโอกาสสวมบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และลดจำนวนการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มควบคุม อีกทั้งจากผลการวิจัยของ ชูคท์ (Shoudt. 1976 : 2754-4) ซึ่งใช้การแสดงบทบาทสมมุติ ช่วยฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล พบว่านักเรียนกลุ่มที่แสดงบทบาท มีนิสัยเชื่อฟังมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้แสดงบทบาท ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของเกลเลอร์ (Geller. 1978 : 219 - 235) ที่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ เพื่อปลูกฝังความเชื่อโดยทดลองกับนักเรียน 91 คน พบว่ากลุ่มทดลองมีความเชื่อฟังมากกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องในประเทศไทย เช่นงานวิจัยของ วรดี สิริพิทุร (วรดี สิริพิทุร 2525 : 40) ซึ่งศึกษา

การพัฒนาในภาพแทนโดยบทบาทสมมุติกับนักเรียนชั้นปีที่ 4 พบว่านักเรียนกลุ่ม
ที่บทบาทสมมุติมีการพัฒนาในภาพแทนสูงกว่่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะจากการบอกเล่า
เรื่องที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกัน และจากการวิจัยของ สุจิตรา บัวคำหา (สุจิตรา บัวคำหา
2525 : 51 - 53) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ
มีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
จะเห็นได้ว่าการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมุติจึง เป็นการ เรียนรู้จากการได้ปฏิบัติจริง และนอกจากนี้
ยังนำเรื่องราวเหล่านั้นมาให้เด็กได้คิดและอภิปรายกันอีก ส่วนในการสอนตามปกตินั้นผู้วิจัยได้ใช้
วิธีแจกเอกสารข้อสนทนาและบรรยายให้นักเรียนในกลุ่มฟัง ซึ่งเป็นวิธีการโดยทั่ว ๆ ไปที่
นักเรียนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว แม้ว่าจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
นักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็น้อยกว่ากลุ่มที่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
ด้วยเหตุนี้การใช้การแสดงบทบาทสมมุติในการเรียนการสอนเรื่องการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ทำให้เด็กมีความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สูงขึ้นกว่าเด็กที่ได้รับการสอนตามปกติ

2. นักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการใช้การแสดงบทบาทสมมุติ มีความสามารถ
ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าก่อนแสดงบทบาทสมมุติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนโดยการใช้การแสดงบทบาทสมมุติจัดเป็น
วิธีสอนที่ดีวิธีหนึ่ง ทั้งนี้เรย์มอนด์และฟาซีโอ (โคสส, มีคณ 2524 : 33 อ้างอิงมาจาก Regorn &
<Pezio. 1976>) ได้สรุปประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมุติคือ "ผู้สวมบทบาทจะเกิด
ทัศนคติในเรื่องบทบาทต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง ซึ่งทัศนคติที่เกิดจากประสบการณ์จริง
จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องมากกว่าทัศนคติที่เกิดจากคำบอกเล่าของคนอื่น" อีกประการหนึ่ง
การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมในลักษณะเรียนปนเล่น (Play Way
Method) ซึ่งเป็นการเรียนที่สนุกสนานเพลิดเพลิน เด็กมีโอกาสระบายความเครียดในการเรียน
อีกทั้งเด็กเองจะไม่รู้สึกว่ากำลังถูกสั่งสอน ซึ่งตรงกับความเห็นของ สุมบ ธรรมวิวัฒน์ (สุมบ
ธรรมวิวัฒน์ 2520 : 137) ซึ่งกล่าวว่า การสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็กนั้น ย่อมต้องใช้

วิธีการอันแบบเนียน เพราะการกล่าวสอนอย่างตรงไปตรงมาว่า จงทำอย่างนั้น อย่าทำอย่างนี้ หรืออย่างนี้ก็อย่างนั้นไม่ดี เด็กจะเกิดความอึดอัด เพราะรู้สึกว่ามันบังคับ และจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อสังเกตว่านักเรียนในกลุ่มที่แสดงบทบาทสมมุติให้ความสนใจ ให้ความสนใจร่วมมือในการแสดงกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างดียิ่งตลอดโปรแกรม ไม่ปรากฏว่ามีนักเรียนหนีการเรียนหรือเข้าห้องช้าเลย สำหรับนักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกตินั้นพบว่าบางครั้งไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมและขอออกจากห้องผู้วิจัยจะขอแสดงบทบาทสมมุติบ้าง จากเหตุผลที่กล่าวทั้งหมด ย่อมสนับสนุนไ้ว่าการสอนโดยวิธีการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นวิธีการสอนที่ดีวิธีหนึ่ง

3. นักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสอนตามปกติ มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าวิธีการสอนตามปกติช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3 ทั้งนี้เพราะการที่เด็กได้รับการสอนเรื่องที่ยังไม่รู้หรือยังไม่เข้าใจชัดเจน เมื่อมีโอกาสได้ศึกษาจึงทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น อีกทั้งนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการสอนในครั้งนี้ด้วยความเต็มใจทุกคน ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ อันสอดคล้องกับกฎการเรียนรู้ของ เอ็ดเวิร์ด แอล ธอร์นไดน์ (Edward L. Thorndike) ที่ว่า การที่คนเราจะมีการเรียนรู้หรือมีพฤติกรรมใดก็ดี เมื่อเขาพร้อมที่จะเรียนและเมื่อได้รับการตอบสนอง ย่อมมีความพึงพอใจมาสู่ผู้เรียนได้ (จาเนียร ชวงโชติ 2518 : 86) ประกอบกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยให้ตามโปรแกรมการเรียนการสอนนั้น ก็เป็นเนื้อเรื่องทางของ เกมละครปริศนาซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่จบและน่าติดตาม ด้วยเหตุนี้การสอนตามโปรแกรมการสอนปกติจึงช่วย เปลี่ยนแปลงระดับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยที่ได้ศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ข้อเสนอแนะทางด้านการจริยธรรม ขณะนี้การปลูกฝังจริยธรรมในระดับต่าง ๆ ยังขาดการเน้นการปลูกฝังที่มีผลแน่นอนต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยตรง การสอนจริยศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดโดยนำเอาคุณธรรมที่สังคมปรารถนามาอบรมสั่งสอน ซึ่งการสอนดังกล่าวอาจทำให้นักเรียนนำไปปฏิบัติได้ยาก ทั้งนี้เพราะประการแรกคุณธรรมที่นำมาปลูกฝังนั้นยังไม่ทราบว่าเหมาะสมกับเด็กระดับใด คุณธรรมใดควรปลูกฝังอย่างไรในขณะที่เกิดอายุเท่าใดจึงจะให้ผลดีที่สุด ประการที่สอง ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันบุคคลต้องมีการตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามคุณธรรมหนึ่งที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ดังนั้นการสอนจริยธรรมในปัจจุบันจึงควรสอนเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและใช้เหตุผลที่เหมาะสมต่อตนเองและสังคมมากที่สุด นั่นคือ "เหตุผลเชิงจริยธรรม" ซึ่งจะช่วยให้บุคคลตัดสินใจได้ถูกต้องจึงควรที่จะหาแนวทางที่จะปลูกฝังลักษณะดังกล่าว ขณะที่ปัจจุบันนี้มีวิธีการมากมายซึ่งใช้ในการสอนจริยธรรม เช่น วิธีกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสืบสวน-สอบสวน วิธีอภิปราย ฯลฯ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่าการแสดงบทบาทสมมุติเป็นวิธีที่เหมาะสมวิธีหนึ่งและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชนไทยวัยที่กำลังศึกษาในโรงเรียน และเป็นวัยซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาจิตใจด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นจึงควรจะได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้นำวิธีการแสดงบทบาทสมมุติไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อฝึกอบรมจิตใจของเยาวชนไทยต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานการณ์แตกต่างไปเพื่อศึกษารูปแบบสมมุติที่มีประโยชน์ต่อบุคคลได้หลายกลุ่มมากขึ้นเพียงใด

2.2 ควรนำวิธีการนี้ไปทดลองโดยใช้ช่วงเวลาที่แตกต่างไปจากนี้ เช่น สอนสัปดาห์ละ 2 ครั้ง สอนทุกวัน หรือสอนในช่วงกิจกรรมแนะแนวปกติตามตารางเรียน เปรียบเทียบว่าแบบไหนจะมีประสิทธิภาพมากกว่ากัน

2.3 ควรจะมีการติดตามผลเป็นระยะหลังการทดลอง 1, 3, 6 เดือน เพื่อดูว่าเทคนิคการแสดงบทบาทสมมุติจะทำให้นักเรียนมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความคงทนนานเท่าใด

2.4 ควรมีการแยกวิเคราะห์ว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 แต่ละชั้นมีกี่คน และยกระดับขึ้นไปถึงชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 แต่ละชั้นกี่คน

2.5 การใช้โปรแกรมบทบาทสมมุติ ควรพิจารณาถึง

2.5.1 ถ้าเป็นการใช้ในเวลาเรียนปกติควรเพิ่มจำนวนครั้งและเพิ่มเวลาที่ใช้

2.5.2 ถ้าเป็นการใช้นอกเวลาเรียนปกติ ควรถามความสมัครใจ และอาจมีการจูงใจ และอาจมีการจูงใจให้อยากเข้าร่วมกิจกรรมโดยได้รับทั่วถึงกันทุกคน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกศล มีคุณ การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสวมบทบาทของมัธยมศึกษา ปรินูญานินท์ กศ.ค. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 385 หน้า อักสาเนา
- จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ จิตวิทยาการเรียนรู้ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2518, 243 หน้า
- ฉลวยศรี มีใจเย็น การทดลองใช้การแสดงผลบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้วยความถูกต้อง กตเวทีของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรินูญานินท์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 114 หน้า อักสาเนา
- ชูศรี วงศ์รัตน์ เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 123 หน้า อักสาเนา
- ทิสนา แคมณี "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน" ครูศาสตร์ 6(2) : 41-48
กรกฎาคม - สิงหาคม 2519
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน การพัฒนาจริยธรรม : ตาราจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 84 หน้า
- _____ คู่มือการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน จุลสารฉบับที่ 4 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 77 หน้า
- _____ จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา ไทยวัฒนาพานิช 2524, 130 หน้า
- _____ และเพ็ญแข ประจันปัจฉิน จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โรงพิมพ์กรมศาสนา 2520, 339 หน้า
- ประกอบ ระกิติ กระบวนการกลุ่ม องค์การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ 2523, 149 หน้า

ประเสริฐศรี เอื้อนกรินทร์ การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้าน
ความซื่อสัตย์ ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2525, 144 หน้า อักสาเนา

ประหยัด จิระวรพงศ์ เทคโนโลยี 301 เทคโนโลยีทางการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 พิษณุโลก 2522, 190 หน้า

สกล เทียงแท้ ผลการใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็ก
ชั้นประถมปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 222 หน้า อักสาเนา

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ สถิติวิทยาทางการศึกษา วัฒนาพานิช 2522,
 286 หน้า

วิชัย วงษ์ใหญ่ พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม
 2523, 220 หน้า

วรดี สิริพิฑูร การพัฒนามโนภาพแห่งตนโดยใช้บทบาทสมมุติของนักเรียนประถมปีที่ 4
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 93 หน้า อักสาเนา

สุจิตรา บัวคำภา การศึกษการสอนจริยศึกษาค้นคว้าการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปริญฐานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2525, 126 หน้า อักสาเนา

สุนน อมรวิวัฒน์ "การปลูกฝังค่านิยมในตัวเด็ก" คุรุปริทัศน์ ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก
 หน้า 100 - 103 มกราคม 2522

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี รายงานสัมมนาจริยธรรมใน
สังคมไทยปัจจุบัน โรงพิมพ์กรมการศาสนา 2522, 251 หน้า

อุษา หัสชะวณิช ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ความถนัดทางภาษาและการควบคุม
ภายในภายนอกของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ปรินูฎานินท์ กศ ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2521, 65 หน้า อัดสำเนา

Collins B.E. Social Psychology : Social Influence, Attitude Changes, Group Process and Prejudice. Addison - Waley Publishing Company 1970. 389 p.

Crain, William C. The Theory of Child Development. Englewood Cliffs, Prentice - Hall, Inc. 1980. 302 p.

Geller Daniel M. A Preliminary Evaluation of Simulation. A paper presented at 46th Annual meeting of the National Council for the Social Studies Cleveland, Ohio November, 1966. 18 p.

Ferguson, George A. Statistic Analysis in Psychology and Education. New York, McGraw - Hill Book Company 1971. 492 p.

John Dewey. Experience and Education. Collier Books, New York, 1974.

Kohlberg, L. Stage and Sequence : the cognitive - development approach to socialization in Goslin (ed.) Handbook of Socialization Theory and Research. Chicago : Rand McNally and Company, 1969. pp. 347 - 480.

_____ Moral stages and Moralization : the Cognitive developmental approach in Lickona (ed.) Moral Development and Behavior : Theory, research and social issues. New York : Holt, Rinehart and Winson, 1976 pp. 31 - 53.

Lickona, Thomas Editor. Moral Development and Behavior : Theory Research and Social Issue. New York, Holt Rinehart and Winston, 1976. 430 p.

Mandelbaum, DI. (1975) "A Comparative Study of Role - Taking Training for the Enhancement of Moral Development," Dissertation Abstracts. 37(2) : 859 A, August, 1976.

Murphy, H.J. "The Contribution of Role - Playing to the Social Perspective-Taking Levels and Moral Reasoning Levels and Moral Reasoning Levels of Elementary School Pupils, Dissertation Abstracts. 37(4) : 1994 A, October, 1976.

March Diane T., Serafion Felicissima C., and Bareuboin, Carl., "Effect of Perspective - Taking Training on Interpersonal Problem Solving," Child Development. 51(1) : 140 - 145, March, 1980.

- Iannotti Ronald J., "Effect of Role - Taking Experiences on Role Taking, Empathy, Altruism, and Aggression," Developmental Psychology. 14(2) : 119 - 124, 1978.
- Psychology Today, an Introduction 2nd edition, Del Mar, California : GRM Books 1972. 149 p.
- Piaget, J. The moral Judgment of the Child. Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1969. 429 p.
- Shafteel, Fannie R. and George Shafteel. Role Playing for Social Value : Decision Making in the Social Studies. New Jersey, Englewood, Cliffs : Prentice - Hall, 1967. 431 p.
- Shaw & Maier S. The Adult Education Association of U.S.A. Group Dynamics and Application. (New York : the Ronald Press Company) 1971. 197 p.
- Sharan and Sharan. Small Group Teaching. Englewood Cliffs, N.J., Educational Technology Publication, C. 1973. 391 p.
- Shoudt, John Thomas. "The Effect of Varying Levels of Role - Taking Skills on the Efficacy of Role Playing Training with Kindergarten Children" Dissertation Abstracts International. International 37 : 2754-A, November, 1976.
- Silvern Louise E., Waterman Jill M., Sobeaky William and Ryan Victor L. "Effect of a Developmental Model of Perspective Taking Training," Child Development. 60(1) : 243 - 246, March, 1979.
- Taylor, John L. and Rose Walford; Simulation in the Classroom. Middlesex, Harmondsworth : Penguin Book, 1974. 190 p.
- Toviel, E. "An Experimental Test of the Sequentiality of Development Stages in the Child's Moral Judgment," Journal of Personality and Social Psychology. 3(6) : 611 - 618, June, 1966.
- Tracy, J.J. and Cross, H.J. "Antecedents of Shift in Moral Judgment," Journal of Personality and Social Psychology. 26, 238 - 244 pp. 1973.
- Travis, O.P. and Peter S. Mary. "The Growth of Moral Judgment of Fifth Grade Children Through Role Taking," Dissertation Abstracts. 37(6): 3581-A, December, 1974.
- Wagner, Betty Jane. "The Use of Role," Resources in Education (ERIC). 13 : 56, March, 1978.

ภาพรวม

ภาคผนวก ก

1. แบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 20 ข้อ
2. คุณภาพของเครื่องมือ
 - (1) ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
 - (2) ค่าความเชื่อมั่น

แบบสอบถาม

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ผู้ตอบแต่ละคนจะตอบแตกต่างกันไปตามความคิดเห็น ความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัว ขอให้นักเรียนอ่านช้า ๆ ตามเรื่องราวที่ให้ความช่วยความตั้งใจ การที่บุคคลในเรื่องจะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ขอให้นักเรียนหยุดคิดถึงเหตุผล ว่า ถ้านักเรียนเป็นคน ๆ นั้น จะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด เมื่อนักเรียนได้เหตุผลแล้ว จึงอ่านคำตอบที่ให้ มา ว่าตอบในแต่ละเรื่อง คำตอบใดตรงกับเหตุผลที่นักเรียนคิดไว้ล่วงหน้ามากที่สุด ให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ไว้หน้าคำตอบนั้น เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ หรือเขียนคำตอบอื่น ๆ พร้อมทั้งเหตุผล ในกรณีที่นักเรียนตัดสินใจกระทำตรงข้ามกับที่ให้ไว้

แบบสอบถามนี้ไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนประจำภาคของนักเรียนแต่อย่างใด แต่การตอบตามความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียนจะมีประโยชน์มากในการที่จะช่วยพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนไทยรุ่นต่อไป ดังนั้นจึงขอให้นักเรียนตอบคำถามทุกข้ออย่างจริงจัง

ถ้านักเรียนเข้าใจแล้ว ลงมือทำได้ทันที

1. ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรีบนำคนเจ็บหนักไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญ
รถติดไฟแดง ถ้านักเรียนเป็นชายคนนั้น นักเรียนจะหยุดรถตามกฎจราจร เพราะ
 - ก. เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องช่วยรักษากฎจราจร
 - ข. กลัวจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย
 - ค. การฝ่าไฟแดง เป็นการกระทำของผู้อยู่ใจ เชลลามาบังเอิญ
 - ง. ต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่านักเรียนเป็นนักขับรถที่ดี
 - จ. ชีวิตคน ๆ หนึ่งมีค่ามากกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
 - ฉ. เป็นการป้องกันมิให้ตัวเองได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น
2. ถ้านักเรียนเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจจะขอร้องให้นักเรียน
เป็นพยาน นักเรียนจะไม่เป็นพยานให้ เพราะ
 - ก. ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่เป็นการกระทำที่ขัดกับกฎเกณฑ์ใด ๆ
 - ข. ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแค้นแค้นภายหลัง
 - ค. การปรักปรำผู้อื่นโดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริง เป็นสิ่งที่น่าละอายใจ
เกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้
 - ง. เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยานเพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่าข้าพเจ้า
หาญกล้าแล้ว
 - จ. ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามีเหตุผล
ที่สมควร
 - ฉ. ผู้ร้ายจะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและขอบคุณข้าพเจ้า

3. ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ถึงแม้คนเข้าคิวคอยซื้อตั๋วเป็นแถวยาวมาก และถ้าไปต่อคิวตั๋วอาจหมดเสียก่อน แต่ข้าพเจ้าก็จะเข้าคิวตามลำดับก่อนหลัง เพราะ
- ก. ข้าพเจ้ากลัวการแย่งชิง ซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นได้
 - ข. เป็นการรักษาความยุติธรรมที่ทุกคนต้องการ
 - ค. เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาความเป็นระเบียบของสังคม
 - ง. ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีใครในแถวอยากให้ข้าพเจ้าแซงคิว เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากให้เกิดการแซงคิวข้าพเจ้าเช่นกัน
 - ฉ. ข้าพเจ้ามาที่หลังคนอื่น ๆ จึงต้องรับผิดชอบในผลของการมาที่หลังนั้น
4. ถ้าข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน แต่มีเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าคนหนึ่งกระทำความผิดอย่างร้ายแรงด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนัน และสูบบุหรี่ ข้าพเจ้าจะไม่รายงานความผิดให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะ
- ก. ข้าพเจ้าจะได้มีเพื่อนสนิทต่อไป
 - ข. การให้อภัยและชักชวนผู้ทำผิดจะเหมาะสมกว่า
 - ค. ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าจะถูกลงโทษจากทางโรงเรียน
 - ง. การทำความผิดเพียงครั้งเดียว แต่ถึงกับต้องออกจากโรงเรียนไม่เป็นการยุติธรรมเลย
 - จ. เพื่อน ๆ จะคิดว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง
 - ฉ. การหาความผิดของข้าพเจ้าอาจทำให้เพื่อน ๆ เสียอนาคตในการเรียน

5. ในการสอบคราวหนึ่งข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้า เพื่อนที่นั่งข้าง ๆ ส่งสารจึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของเพื่อน เพราะ
- ก. ข้าพเจ้ากลัวจะถูกจับได้และถูกลงโทษให้สอบตก
 - ข. เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้อง เตรียมพร้อม เสมอสำหรับการสอบ
 - ค. อยากให้เพื่อนเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนซื่อตรง
 - ง. ข้าพเจ้ากลัวจะเป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทนเพื่อนคนนั้นในภายหลัง
 - จ. เป็นการไม่ยุติธรรมและขาดความรับผิดชอบอย่างมากที่ข้าพเจ้าจะลอกคำตอบของเพื่อน
 - ฉ. ข้าพเจ้าต้องการรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง
6. เพื่อนบ้านของข้าพเจ้าปลูกต้นมะม่วงไว้ริมรั้วบ้าน และกิ่งที่ยื่นเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้ามีลูกมะม่วงกำลังสุกก็ตกอยู่ ถ้าเจ้าของไม่ทราบข้าพเจ้าจะเก็บมะม่วงนั้นก่อนขออนุญาตเจ้าของ เพราะ
- ก. ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะขออนุญาตเขามิหลังและบ้านข้างข้าพเจ้าจะมีโอกาสให้ของตอบแทนเขาได้
 - ข. การกระทำดังกล่าวเหมาะสมกว่าการที่จะปล่อยให้มะม่วงนั้นเน่าเสียไปโดยเปล่าประโยชน์
 - ค. เป็นการน่าละอายใจอย่างมากที่หาเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าทำไปเพื่อตนเองจะได้รู้สึกรู้สของความไม่สบายใจ เพื่อเป็นบทเรียนให้ข้าพเจ้าละเว้นจากการกระทำเช่นนี้ตลอดไป
 - ง. การเก็บมะม่วง เพียงสองสามลูกของผู้ที่มีใช้ เป็นความผิดที่ร้ายแรงอะไร
 - จ. ข้าพเจ้าคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงหาเช่นนั้นจึงคงไม่มีใครว่าข้าพเจ้ามากนัก
 - ฉ. กิ่งมะม่วงล้ำเข้ามาในเขตบ้านของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเก็บมะม่วงนั้น

7. ถ้าข้าพเจ้าขอรถประจำทางที่มีคนโดยสารแน่นมาก และกระเป๋ารถล้มเก็บเงินค่าโดยสาร ข้าพเจ้าจะยื่นเงินค่าโดยสารให้เขา เพราะ

- ก. ถ้าข้าพเจ้าเป็นกระเป๋ารถ ก็คงต้องการให้ผู้โดยสารเสียเงินค่าโดยสาร โดยไม่ต้องถามทวง
- ข. การช่วยเหลือผู้อื่นที่บกพร่องต่อหน้าที่โดยไม่เจตนา เป็นการกระทำที่เหมาะสม
- ค. ข้าพเจ้าต้องการจะป้องกันมิให้เรื่องบาดหมางกับกระเป๋ารถไม่อยู่ในกรณีใด ๆ
- ง. ข้าพเจ้าต้องการจะให้เป็นที่ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น
- จ. เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่จะต้องเสียค่าบริการ
- ฉ. ข้าพเจ้าจะเกิดความละอายใจตนเองมากที่ถือโอกาสไม่ให้เงินแก่เขา

8. รถเมล์คันที่ข้าพเจ้านั่งมาเกิดเครื่องดับขณะนั้น ผู้โดยสารแน่นมากเพราะรถขาดระยะ คนขึ้นรถเมล์ขอความช่วยเหลือให้ลงเข็นรถ คนบนรถเมล์ลงเข็นไม่กี่คน หนอยนั่งติดกับบันไดและลงไปเข็นรถควย นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดหนอยจึงลงไปเข็นรถ

- ก. ถ้ามีคนเข็นรถน้อยก็ไม่มีแรงดันพอที่จะให้รถเคลื่อน คนขึ้นรถเมล์จะเกิดอารมณ์เสีย ไม่ยอมแก่ใครรถจอด คงลงไปปรารถเมล์อีกนานเสียเวลา
- ข. การกระทำของหนอยยอมได้รับคำชมเชยเพราะมีที่นั่งยังขยับลงเข็น
- ค. เป็นการกระทำที่เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมจึงควรเสียสละตนเองจะลำบาก
- ง. ถ้าไม่ช่วยเข็นรถเมล์ รถก็จะวิ่งไม่ได้ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะสั่งต่อไป
- จ. ถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีที่มีความเสียสละ
- ฉ. การกระทำเพื่อส่วนรวมเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับว่าเป็นคนดี

9. เมื่อเกิดเพลิงไหม้ มีผู้มาขอรับบริจาคเสื้อผ้า ของใช้ เงินทอง เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งมีฐานะยากจน แต่ก็จะมีคนบริจาค นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดจึงรวมบริจาค

- ก. เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่บริจาคกันทั้งนั้น จึงก็ควรจะต้องรวมบริจาคด้วย
- ข. การบริจาคช่วยเหลือผู้อื่นทั้งที่ตนเองยากจนย่อมได้รับการยกย่องชมเชยมาก
- ค. เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่จะทำได้
- ง. ถ้าไม่บริจาคจะถูกตำหนิว่าไม่เมตตาใจ
- จ. การช่วยเหลือจะเกิดประโยชน์แก่ทุกคนถ้าให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้
- ฉ. ผู้ประสบเคราะห์กรรมกำลังได้รับความลำบากและต้องการสิ่งเหล่านี้มากกว่าหนึ่ง

10. วีระซึ่งเป็นหัวหน้าชั้นของนักเรียน เขาได้รับมอบหมายจากคุณครูให้มาเรียกเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ถ้านักเรียนทราบว่าวีระมีปัญหากับการเงินและน่าจะนำเงินบริจาคบางส่วนไปใช้ส่วนตัว ในการบริจาคครั้งนี้ นักเรียนก็จะช่วยบริจาคด้วย เพราะ

- ก. การบริจาคทรัพย์สินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยเป็นการกระทำที่คนให้การยกย่อง
- ข. การเสียสละทรัพย์สินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่ต้องช่วยกัน
- ค. ถ้าไม่บริจาคคุณครูอาจไม่พอใจ
- ง. การที่วีระเอาเงินบริจาคบางส่วนไปใช้เพราะขัดสนทางการเงินก็ถือเป็น การบริจาคทางอ้อม
- จ. การบริจาคถือเป็น การให้ทานช่วยเหลือผู้ที่ขัดสนกว่าไม่ว่าจะเป็นใคร ก็ยินดีให้
- ฉ. เพื่อน ๆ ทุกคนก็ทราบว่าวีระเอาเงินบางส่วนไปใช้แต่ก็บริจาคกันเป็นส่วนใหญ่

11. ขณะนี้พอของทิ้งป่วยไม่มีเงินพอส่งมาเล่นค่าเล่าเรียน เพื่อนร่วมหอของทิ้งพื้นฐานดี
หาเงินตกหน้าห้องจำนวนมาก ทิ้งเก็บเงินนี้ได้ ถ้านักเรียนเป็นทิ้งหาไม่ถึงคืนเงินให้เพื่อน
- ก. เพราะกลัวคนอื่นเห็นขณะที่เก็บเงินและไปบอกเพื่อน
 - ข. เพราะการนำเงินไปคืนเพื่อนทำให้เพื่อนดีใจและเห็นว่าเราเป็นคนดีอาจได้รางวัล
 - ค. เพราะเงินตกอยู่ในบริเวณหน้าห้องของทิ้งยังมียอดสูงสลับเป็นคนอื่นก็ไม่เอาเช่นกัน
 - ง. เพราะเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามศีลธรรม
 - จ. แม่เพื่อนจะไม่ทราบว่าได้เอาไปแต่ก็เป็นสิ่งที่น่าละอายใจ
 - ฉ. ถึงแม่เพื่อนจะเป็นคนฐานะดีแต่เงินนี้ก็เป็ลสิทธิที่ถูกต้องที่เขาควรได้ใช้
12. เพื่อน ๆ ไม่คบกับมาลี หลังจากที่ถูกกล่าวหาว่าขโมยของมาลีถูกครูลงโทษ เพราะไปขโมยของของคนอื่น
เพื่อน ๆ คิดว่ามาลีต้องมีส่วนรู้เห็นด้วย นักเรียนจะคบกับมาลีต่อไป เพราะ
- ก. กลัวมาลีจะโกรธเพราะคบกันมานาน และเคยแบ่งปันของให้นักเรียน
 - ข. คนที่ทำผิดคือสุคา คนที่มีเหตุผลก็ยอมทำเช่นเดียวกับนักเรียนหา
 - ค. มาลีจะได้เห็นว่านักเรียนเป็นเพื่อนที่ดีไม่เหมือนคนอื่น
 - ง. เมื่อน้อง เป็นผู้กระทำผิดไม่มีเหตุผลที่ที่จะต้องถูกลงโทษจากสังคมในความผิดนั้นด้วย
 - จ. สุคาถูกลงโทษตามระเบียบของโรงเรียนถือเป็นการยุติธรรมแล้ว ควรให้โอกาส
แก่คนในครอบครัวว่าเขาอาจจะได้อยู่ในสังคมต่อไป
 - ฉ. เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ดีที่จะช่วยปลอบใจเพื่อน เมื่อประสบความทุกข์

13. บ้านของนักเรียนอยู่ในตรอกแคบ ๆ ที่รถเข็นขยะเข้าไม่ถึง คนส่วนใหญ่ก็ทิ้งขยะไว้ข้างตลอดแนวทาง นักเรียนจะเอาขยะไปทิ้งที่ตึ๊งนอกตรอกที่อยู่ เพราะ
- ก. การทิ้งขยะไม่เป็นที่ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นจนทนไม่ไหวอยู่อย่าง ไม่เป็นสุข
 - ข. การทิ้งขยะในที่ซึ่งจัดเตรียมไว้ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้พบ เห็นเกิดความชื่นชมในการกระทำ
 - ค. การทิ้งขยะในที่สาธารณะ เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและกฎเกณฑ์ทางสังคม
 - ง. เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในตรอก
 - จ. การทิ้งขยะอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ เป็นบ่อเกิดของ เชื้อโรคต่าง ๆ หลายชนิด
 - ฉ. คนในชุมชนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ไม่มั่งงายโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา
14. เด็กชายเชมมักจะรังแกน้อง ๆ ของนักเรียนอยู่เสมอเพราะตัวโตกว่า เมื่อมีโอกาสน้อง ๆ ของนักเรียนแบบรวมทรรายเคชควยไม่ นักเรียนจะหามองไม่ไ้ทรรายเคช เพราะ
- ก. ถ้าเพื่อนบ้านทรรายจะถูกตาหนี โดยเฉพาะ พ่อ แม่ ของเคช
 - ข. เพื่อนบ้านจะชมนักเรียนที่ไม่อาฆาตเคช
 - ค. เพื่อป้องกันกรทะเลาะวิวาทกับพ่อแม่ของ เคช ถ้าคนอื่นเป็นนักเรียนก็ต้องหาเช่นกัน
 - ง. การทรรายร่างกายผู้อื่นผิดกฎหมาย
 - จ. การทรรายร่างกายผู้อื่นทำให้เขาเกิดความทุกข์
 - ฉ. นอกจากจะไม่สามารถยุติการวิวาทได้แล้ว ยัง เป็นการสนับสนุนให้คนอื่น ๆ ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องอีกควย

15. วันหนึ่งนักเรียนกลับจากเรียนหนังสือ พบเกริกเพื่อนที่เกรและเคยทาร้านนักเรียน
ถูกรถชนบาดเจ็บ นักเรียนจะเข้าไปช่วยเขา เพราะ
- ก. เขาอาจเจ็บแค่นักไม่ช่วยเหลือ
 - ข. ถ้าเขาอาการดีขึ้นจะได้เห็นใจและรักนักเรียน
 - ค. คนอื่น ๆ ที่อยู่ในเหตุการณ์แบบนี้คงหาเช่นนักเรียนเพราะถึงอย่างไรก็เป็น
เพื่อนกัน
 - ง. การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี
 - จ. ชีวิตทุกชีวิตควรรักษาช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บโดยไม่เลือกว่าเป็นใคร
 - ฉ. การไม่พยายามอาสาช่วยผู้อื่นเป็นคุณสมบัติที่ควรพึงพิงหาสนิกชน
16. นางบานเย็น ฐานะยากจน มีลูกหลายคน ดังนั้นนางเปิดเรียนจึงไปกู้เงินยืมจาก
คณาจารย์ยืมไปเพื่อส่งลูกไปโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นนางบานเย็น
จะยังคงส่งเงินที่เป็นหนี้จนครบ เพราะ
- ก. คนอื่นก็รู้ว่านักเรียนกู้เงินจากยืมไป ถ้าไม่คืนจนครบต่อไปจะไม่มีใครเชื่ออีก
 - ข. เป็นหน้าที่ลูกหนี้ที่จะต้องชำระหนี้ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา
 - ค. เงินที่กู้ไปเพื่อประโยชน์ของตนเป็นเงินที่นักเรียนไม่ได้เป็นผู้หามาด้วยตนเองจึง
สมควรคืนเจ้าของ
 - ง. เมื่อมีเงินเขามากก็ต้องใช้คืนไม่ว่ากรณีใด ๆ
 - จ. ยืมไปก็จะคืน เขยวักนักเรียนเป็นคนซื่อสัตย์
 - ฉ. เป็นคนอื่นก็ต้องคืนแทนกัน เพราะเป็นเงินที่ยืมมา

17. คนร้ายที่เข้ามาขโมยของในบ้านของนักเรียนถูกยิงได้รับบาดเจ็บ ถ้าไม่ทำการห้ามเลือก
อาจตายได้ นักเรียนจะช่วยห้ามเลือกให้คนร้ายเพราะ

- ก. ถ้าคนร้ายตายเพราะเสียเลือดและหนองรามาไม่ไหวข้าพเจ้าจะได้รับการตำหนิ
ว่าเข้ามาขโมยของ เพียง เล็กน้อยก็ต้องตัดสินถึงตาย
- ข. การช่วยชีวิตโดยไม่คิดพยานาพยอมได้รับค้ายกย่องชมเชย
- ค. การได้รับบาดเจ็บและได้รับโทษตามกฎหมาย เป็นการลงโทษที่เพียงพอแล้ว
- ง. ชีวิตทุกชีวิตมีค่าจึงควรช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บโดยไม่เลือกว่าเป็นใคร
- จ. การไม่พยานาพหาสาเหตุผู้อื่น เป็นคุณสมบัติที่ดีของพุทธศาสนิกชน
- ฉ. เป็นคนอื่นก็คงทนเห็นคนต้องทรมานจนต้องตายต่อหน้าไม่ได้เช่นกัน

18. แดง กับ ต้อย เป็นเพื่อนร่วมห้องเดียวกัน คุณครูรักต้อยเพราะเรียนเก่ง เรียนร่อย
และมีความประพฤติดี ต่อมาแดงทราบว่าต้อยรักเพื่อนชาย แดงจะไม่บอกให้ครูทราบ
นักเรียนคิดว่าเพราะเหตุใดแดงจึงไม่บอกครู

- ก. เรื่องเรียนกับเรื่องส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกัน
- ข. กลัวครูไม่เชื่อและเห็นว่าแดง เอาเรื่องส่วนตัวมาเอาหน้ากับครู
- ค. การไม่บอกไม่ผิดกฎระเบียบของโรงเรียน เพราะการคบเพื่อนชาย เป็นเรื่องส่วนตัว
ไม่เกี่ยวกับการเรียน
- ง. ถ้าเป็นคนอื่นก็คงไม่บอกเพราะคุณครูรักต้อย การบอกไม่เป็นผลแก่แดง
- จ. ถ้าต้อยรู้ว่าแดง ไม่บอกความลับของตนต้อยก็จะเห็นว่าแดง เป็นคนดี
- ฉ. ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นถ้าไม่ใช่เรื่องที่เบียดเบียนต่อสังคม เพราะ
จะทำให้เขาเดือดร้อน

19. น้องสาวฝาแฝดของนักเรียนป่วยด้วยโรคไต แพทย์ลงความเห็นว่าจะต้องทำการ เปลี่ยนไต จึงจะมีชีวิตรอด นักเรียนจะอุทิศไตข้างหนึ่งให้น้องสาว เพราะ

- ก. เป็นการ เสียสละที่ผู้ทราบข่าวทางसरर เสริฐ เพราะ เป็นการ เสียสละที่ทำได้ยาก
- ข. ถ้าน้องสาวตายนักเรียนจะรู้สึกบาปและคงมีบาปติดตัวจนตาย
- ค. การ เสียสละไตเพียงข้าง เดียว เพื่อช่วยชีวิตน้อง ไว้ เป็นสิ่งที่คนอื่น ๆ ก็ต้องทาเช่นกัน
- ง. การ เปลี่ยนไตจะได้ผลดีที่สุดถ้าได้จากคู่แฝด นักเรียน เป็นคน เดียวที่ช่วยชีวิตน้อง
- จ. เป็นหน้าที่ของพี่ดีและ เป็นการ กระทำที่มีศีลธรรมในสังคม
- ฉ. การ เสียสละของนักเรียนทำให้เกิดความสุขอย่างมากแก่น้องสาวที่จะพ้นจาก ความทรมานและสามารถมีชีวิตรอด

20. พี่น้องข้างบ้านนาลูกเล็ก ๆ 2 คน มาฝากนักเรียนเลี้ยง เพราะสามีเขาป่วยจนเงินต้องนำส่งโรงพยาบาล นักเรียนกำลังจะออกไปเที่ยวสวนสยามกับเพื่อนสนิทซึ่งนัดกันไว้ที่หน้า

สวนสยาม นักเรียนจะรับฝากเลี้ยงเด็กโดยไม่ได้ไปเที่ยวงาน เพราะ

- ก. ถ้าไม่ช่วยเลี้ยง พี่นบ้านจะหาว่าไม่น่าใจ
- ข. ควรช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสแม้จะต้อง เสียสละความสุขส่วนตัว
- ค. เป็นหน้าที่ของ พี่นบ้านที่ดีที่จะช่วยเหลือกัน
- ง. ถ้าเพื่อนทราบถึง เหตุผลที่ไม่ได้ไปตามนัด เขาก็จะไม่โกรธนักเรียน เพราะ นักเรียนได้กระทำในสิ่งที่สมควรทาแล้ว
- จ. เด็กเล็ก ๆ ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ อาจเกิดอันตรายถ้าปล่อยไว้ลำพัง คนอื่นต้อง เห็นว่านักเรียนทาถูก
- ฉ. พี่นบ้านจะได้ชื่นในความมีน้ำใจของนักเรียน

คุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	21.039	11	17.889
2	15.185	12	12.217
3	16.485	13	14.914
4	25.5	14	17.345
5	17.866	15	13.389
6	22.627	16	21.213
7	14.403	17	17.106
8	11.799	18	14.977
9	15.752	19	20.333
10	13.594	20	14.977

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

$$\begin{aligned} \text{สูตร } \alpha &= \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_L^2}{s_T^2} \right\} \\ &= \frac{20}{20-1} \left\{ 1 - \frac{50.37}{241.25} \right\} \\ &= 0.83 \end{aligned}$$

ภาคผนวก ข

เนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงบทบาทสมมุติและการสอนตามบท
ครั้งที่ 2 - 12

เนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ และการสอนตามปกติ

ครั้งที่ 2

นักเรียนเป็นคนขี้นั่นไม่มาก และเธอก็เป็นนักเรียนที่ขี้นั่นที่สุดในหมู่บ้าน
 แคว้นหนึ่ง ขณะที่เธอกำลังไถลงจากคันไถใหญ่ก็เกิดพายุพัดลงสู่พื้นดิน เมื่อเป็นระยะที่
 อยู่ไม่สูงนักจึงไม่ได้รับบาดเจ็บ อย่างไรก็ตามพายุของเธอได้เห็นตอนที่เธอตกคันไถควย พอ
 รู้สึกไม่สบายใจจึงขอให้นักเรียนสัญญาว่าจะไม่ขี้นั่นได้อีก นักเรียนก็ได้ให้สัญญากับเธอ

ต่อมาอีก 2 - 3 วัน นักเรียนได้พบกับมาลีซึ่งเป็นเพื่อนของนักเรียน ลูกแมวที่น่ารัก
 ของมาลีได้ขี้นั่นไปอยู่บนคันไถใหญ่และลงไม่ได้ จะต้องมีคนช่วยมันฉะนั้นมันจะตกลงมา นักเรียน
 เป็นคนเดียวที่สามารถขึ้นไปถึงลูกแมวได้ แต่เธอก็ไม่ได้ถึงคาตัญญาที่ได้ให้ไว้กับเธอ

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ขณะนั้นมาลีรู้สึกอย่างไรต่อแมวของเธอ

ตอบ :

2. มาลีจะรู้สึกสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ขี้นั่นได้อีกหรือไม่

รู้ : มาลีรู้ได้อย่างไร :

3. พายุของนักเรียนจะคิดอย่างไรตามมาพบว่านักเรียนขี้นั่นได้อีก

ตอบ :

4. นักเรียนคิดว่าพายุของเธอจะเข้าใจหรือไม่ ว่าทำไมเธอจึงขี้นั่นได้

พอเข้าใจ :

พอไม่เข้าใจ :

ทำไมนักเรียนจึงคิดเช่นนั้น :

5. นักเรียนคิดว่า เมื่อเพื่อนคนอื่น ๆ ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับคุณ เธอจะทำอย่างไร

ตอบ :

6. ถ้านักเรียนกับพ่อได้พูดจากันในสถานการณ์อย่างนี้จะตกลงกันได้หรือไม่
 ได้ : ถ้าได้ตกลงกันอย่างไร
 ไม่ได้ : เพราะอะไรจึงไม่ได้
7. นักเรียนคิดว่าถ้าเป็นคนทั่ว ๆ ไปในสังคม เขาจะหาอย่างไรในสถานการณ์อย่างนี้
 ตอบ :
8. ในสถานการณ์นี้นักเรียนควรหาอย่างไร คนทั่ว ๆ ไปจึงจะยอมรับว่านักเรียนทำถูกต้อง
 และนักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่หาเช่นนั้น
 ตอบ :

ครั้งที่ 3

เด็กหญิงแดง อยู่บ้านคนเดียว เมื่อบิดามารดาไปทำงานแดงไม่มีเพื่อนจึงออกไปวิ่งเล่น พบลูกสุนัขตัวหนึ่งวิ่งมาเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนให้ชื่อว่าสีนวลแดงกับสีนวลวิ่งเล่นด้วยกันทุกวัน วันหนึ่งแดงวิ่งกับสีนวลโดยไม่ระมัดระวัง แงวิ่งไปชนเครื่องลายครามของบิดาแดงแดงกลัวบิดามารดาจะลงโทษมาก จึงบอกกับบิดามารดาว่าสีนวลวิ่งไล่ชนแดง ทำให้แดงวิ่งชนเครื่องลายครามแตก บิดาของแดงจึงคว่ำไม้เตรียมจะตีสีนวล

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ขณะนั้นแดงรู้สึกอย่างไรต่อสีนวล
.....
2. แแดงรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้สีนวลจะถูกตีหรือไม่
.. .. .
3. บิดามารดาของแดงจะคิดอย่างไร ถ้าทราบว่าแดงโกหก
.....
4. นักเรียนคิดว่าพ่อของแดงจะเข้าใจหรือไม่ ว่าทำไมแดงจึงโกหก
เข้าใจ :
ไม่เข้าใจ :
5. นักเรียนคิดว่าเมื่อเพื่อนคนอื่น ๆ ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกันนี้จะหาอย่างไร
เขาจะหาอย่างไร
.....
6. ถ้าหากแดงกับพ่อได้พูดจากันในสถานการณ์อย่างนี้จะตกลงกันได้หรือไม่
ได้ : ถ้าได้ตกลงกันอย่างไร
ไม่ได้ : เพราะอะไรจึงไม่ได้

7. นักเรียนคิดว่าถ้าเป็นคนหัว ๆ ไปในสังคม เขาจะหาอย่างไรในสถานการณ์อย่างนี้

.....

.....

8. ในสถานการณ์นี้นักเรียนควรหาอย่างไร คนหัว ๆ ไปจริงจะยอมรับว่านักเรียนหาถูกต้อง และนักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่หาเช่นนั้น

.....

.....

5. หากนักเรียนได้พูดคุยกับเจ้าของร้านและตกลงกันได้หรือไม่
 ตกลงได้ : ตกลงอย่างไร
 ตกลงไม่ได้ : เพราะ
6. นักเรียนคิดว่าหากเพื่อนคนอื่น ๆ ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับนักเรียน เขาจะอย่างไร

7. ในกรณีเช่นนั้นนักเรียนควรทำอะไรจึงจะเหมาะสมในสายตาของคนทั่วไปในสังคม

8. หากพิจารณาจากกฎระเบียบของสังคม นักเรียนจะกระทำการอย่างไรในกรณีเช่นนี้
 นักเรียนทำอย่างนั้นเพื่ออะไร

ครั้งที่ 4

นักเรียนกับเพื่อนรักคนหนึ่งเข้าไปในเมือง ได้เข้าไปเดินดูซื้อของในร้านค้าของเกี่ยวกับเครื่องเขียนและแบบเรียนต่าง ๆ เพื่อนของนักเรียนได้เลือกดูปากกาสีสวยราคาแพงและลองเขียนกระเป๋าสตางค์ ขณะที่นักเรียนกำลังเดินดูสมุดและหนังสือเรียนอยู่ใกล้ ๆ แล้วนักเรียนก็ต้องประหลาดใจที่เพื่อนรักของนักเรียนได้เดินออกไปจากร้านที่ยังมีปากกาของทางร้านค้าตามหนึ่ง เลี่ยมอยู่ที่กระเป๋าสตางค์

สักครู่นักเรียนได้เรียกนักเรียนไปและขออภัยให้บอกชื่อเด็กที่เพิ่งเดินออกไปจากร้าน เพราะเขาเห็นว่าเด็กคนนั้นมาด้วยกับเด็กนักเรียน และก็แน่ใจว่าเด็กคนนั้นได้ขโมยของไปจากร้าน เจ้าของร้านรู้ว่าหากนักเรียนไม่บอกชื่อเด็กคนนั้นแก่เขา เขาจะแจ้งตำรวจและตัวนักเรียนเองจะต้องลำบาก

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. เจ้าของร้านรู้สึกอย่างไรต่อนักเรียน

 ทำไมนักเรียนจึงรู้ว่าเจ้าของร้านรู้สึกเช่นนั้น

2. นักเรียนรู้สึกอย่างไรต่อเจ้าของร้าน

 ทำไมนักเรียนจึงรู้สึกเช่นนั้น

3. นักเรียนว่าเพื่อนจะคิดอย่างไรหากรู้ว่านักเรียนเป็นคนบอกชื่อเขาแก่เจ้าของร้าน

4. เพื่อนจะโกรธนักเรียนหรือไม่ หากนักเรียนบอกชื่อเขาแก่เจ้าของร้าน
 โกรธ : เพราะอะไรจึงโกรธ

 ไม่โกรธ : เพราะอะไรจึงไม่โกรธ

ครั้งที่ 5

เพื่อนของนักเรียนได้รับของขวัญจากพ่อเป็นสมุดภาพซึ่งข้างในประกอบด้วยภาพต่าง ๆ สวยงามมาก นักเรียนชอบสมุดภาพเล่มนั้นมากจึงขอยืมจากเพื่อนไปดูที่บ้าน

เมื่อถึงบ้าน นักเรียนก็วางสมุดภาพเล่มนั้นไว้ ขณะที่นักเรียนกำลังทำงานอื่น น้องของนักเรียนซึ่งยังเล็กกว่าเปิดดูสมุดภาพนั้น เนื่องจากน้องเปิดไม่ทันทำให้สมุดภาพนั้นยับและขาดไปบางส่วน นักเรียนตกใจมากแต่ก็คิดว่าน้องยังเล็กมากไม่รู้อะไร เนื่องจากนักเรียนกลัวว่าเพื่อนจะตอบว่าหาสมุดภาพหารู้จริงได้เก็บสมุดภาพนั้นไว้หลายวันกว่าจะเอาไปคืนเพื่อน

ขอให้ให้นักเรียนตอบคำถามเหล่านี้

1. นักเรียนคิดอย่างไรจึงเอาสมุดภาพไปคืนเขาซ้ำ
.....
2. เพื่อนจะคิดอย่างไรหากนักเรียนไม่เอาสมุดภาพไปคืนเขาสักที
.....
3. หากนักเรียนเอาสมุดภาพไปคืนเพื่อน เขาจะคิดอย่างไรต่อนักเรียน เมื่อพบว่าสมุดภาพยับและขาด
.....
4. เพื่อนจะรู้ไหมว่านักเรียนรู้สึกอย่างไรที่เอาสมุดภาพไปคืนเขา
รู้ :
ไม่รู้ :
ถ้าเขารู้ เขาคิดว่านักเรียนรู้สึกอย่างไร
5. นักเรียนกับเพื่อนควรจะทำตกลงกันอย่างไร ในเรื่องที่เกิดขึ้นนี้
.....

6. หากเป็นคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ฉัน ฉันจะหาอย่างไร เมื่อสมุทภาพที่ยืมไปจากเพื่อน
ต้องชำรุดเสียหาย
.....
7. นักเรียนคิดว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมควรหาอย่างไร หากเขาคงอยู่ในสภาพเดียวกับนักเรียน
.....
8. นักเรียนควรตัดสินใจอย่างไรในเรื่องนี้ เมื่อได้พิจารณากฎระเบียบของสังคมแล้ว
....

๕๕
 ครงที่ 6

ก่อนวันเปิดเทอมนักเรียนได้เดินทางมาจากต่างจังหวัด รถยนต์คันที่นักเรียนโดยสารมานั้นมีคนนั่งในรถเต็มหมด บางคนจึงต้องยืน และนักเรียนก็เป็นคนหนึ่งที่ยืนระหว่างทางรถได้จอดรับหญิงชราและเด็กเล็ก ๆ คนหนึ่ง เมื่อหญิงชราและเด็กขึ้นมาบนรถ หญิงสาวผู้หนึ่งซึ่งนั่งอยู่ตอนหน้าก็ลุกขึ้นสละที่นั่งให้ เณรนักเรียนยืนอยู่ติดกับที่นั่งนั้นและรู้สึกเมื่อยมากที่ต้องยืนนาน นักเรียนจึงนั่งลงเสียก่อนที่หญิงชรากับเด็กจะมา นั่ง หญิงชราและเด็กไม่มีที่นั่งจึงต้องยืนต่อไป

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าหญิงสาวคิดอย่างไรที่ลุกขึ้น

- เมื่อนักเรียนเห็นหญิงสาวลุกขึ้นนักเรียนคิดอย่างไรจึงนั่งลงที่นั่น

- เมื่อนักเรียนนั่งลงแทนที่จะให้หญิงชราหรือเด็กเล็กนั่ง หญิงสาวจะคิดอย่างไรกับนักเรียน

- หญิงสาวจะเข้าใจหรือไม่ว่า ทำไมนักเรียนจึงทำเช่นนั้น
 เข้าใจ : เข้าใจว่าอย่างไร
 ไม่เข้าใจ : เพราะอะไรจึงไม่เข้าใจ
- นักเรียนคิดว่า หากเป็นเพื่อนคนอื่น ๆ เขาจะทำแบบนักเรียนหรือไม่
 ทำ : เพราะ
 ไม่ทำ : เพราะ
- นักเรียนว่าคนโดยสารอื่น ๆ ที่อยู่ในรถ เขาจะคัดสินการกระทำของนักเรียนอย่างไร
 นักเรียนหาถูกต้องแล้ว : เพราะ
 นักเรียนหาไม่ถูกต้อง : เพราะ

7. กรณีนี้หากนักเรียนกำลังหามันจะเป็นนม นักเรียนคิดว่าควรนั่งหรือนั่ง
 ควรนั่ง : เพราะ
 ไม่นั่ง : เพราะ
8. นักเรียนคิดว่าเราควรหาตามกฎระเบียบของสังคม ทุกกรณีหรือไม่ เพราะเหตุใด

ครั้งที่ 7

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ขณะที่หมอพิกัสกำลังจะเปลี่ยนเวร
เมื่อนาฬิกาตั้งขึ้นแสดงว่าหมดเวลาอยู่เวรของเขาแล้ว เขารับกระวีกระวาดลูกเดินออกไป
เพราะนักแผนไว้วางใจกัน แม้อายุขณะนั้นมีคนนำคนไข้ถูกแทงอาการสาหัสเข้ามาพอดี

ญาติคนไข้ : คุณหมอครับ ช่วยหน่อยเถิดครับ ไอ้แดงลูกผมมันถูกเพื่อนแทง เอาอากาศสาหัส
ทีเดียว เราอยู่ไกลกว่าจะมาถึง เลือดไหลออกจนตัวซีดไปหมดแล้ว

หมอ : (คิดในใจ : เอาอีกแล้ว อาชีพผมมันมันน่าเบื่อจริง ๆ ปากก็พูดว่า)
"เคียวรอหมออีกคน เขากำลังจะมาดึกเวร ผมต้องรีบไปก่อนเพราะมีธุระ"
(ส่วนในใจหมอกำลังคิดถึงแฟนที่รออยู่ และคิดว่าขึ้นรับคนไข้รายนี้ไว้ นอกจาก
ไม่ทันแน่แล้ว ยังจะต้องให้ปากคำตำรวจ เพราะเป็นคดีร้ายแรงด้วยกัน
คิดแล้วพอกับที่หวั่นกลัวสาวเท่าเดินออกไปโดยเร็ว)

ญาติ : (จับแขนเสื้อหมอไว้ พยายามขอร้องระลึกรู้ว่า)
"ได้โปรดเถิดครับคุณหมอ ผมมีลูกคนเดียว ถ้ามันตายไปใครจะช่วยผมทำงาน"

หมอ : (สับมืออย่างรุนแรงโกรธ พร้อมกับทวาดว่า)
"นี่คุณ มันหมดเวลาทำงานของผมแล้วนะ บอกว่าผมมีธุระไม่ได้ยินหรือไง"

ญาติ : พุทสวนไปด้วยความโกรธว่า
"ธุระของหมอกับชีวิตของคน ไครมันจะสำคัญกว่ากัน"

หมอ : เอ๊ะ . . . ช่วยไม่ได้ละผมหมดหน้าที่แล้ว อยากจะหาเรื่องเถาะเถาะวิวาทกัน
แล้วมาทำให้คนอื่น เขาต้องพลอยเดือดร้อน"

ด้วยความโมโหสุดกลั้น ญาติคนไข้มองกระซอกเสื้อขอให้หันกลับมา พร้อมกับ
พาดกาน้ำลงบนใบหน้าอย่างสุดแรงจนล้มลง พอลุกขึ้นมาได้หมอกพาดกาน้ำไปบ้าง ตอนนี้
ทั้งสองฝ่ายก็ต่อสู้กันดุเดือด ด้วยเหตุที่หมอกตัวเล็กกว่าในที่สูดหมอกก็พ่ายพอง เลือด

ซึ่งก็เป็นเวลาเดียวกับที่หมอธีระโผล่เข้ามารับเวรพอดิ ฉะนั้นแทนที่หมอธีระจะมี
คนไข้นักเพียงคนเดียว กลับมีเพิ่มอีก 2 คน คือคนไข้ที่ญาติคนมาส่งและหมอพิทักษ์ และ
ในที่สูดคนไข้นักแรกทนพิษบาดแผลไม่ไหวก็สิ้นใจตายในครู่ต่อมา

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. อะไร เป็นสาเหตุให้หมอกกับญาติคนไข้จึงชกต่อยกัน
.....
2. ถ้าจะวิเคราะห์หมอพิทักษ์ในเรื่องนี้ตามหลักจริยธรรม เขามกพร่องอย่างไร
.....
3. ถ้านักเรียนเป็นหมอพิทักษ์ นักเรียนจะอย่างไรในเหตุการณ์ที่พบ
.....
4. ถ้านักเรียนเป็นญาติคนไข้ นักเรียนจะอย่างไรให้หมอยอมช่วยเหลือ
.....
5. หากพิจารณากฎ ระเบียบสังคม นักเรียนจะกระทำการอย่างไรในกรณีเช่นนี้ และนักเรียน
ทำอย่างนั้นเพื่ออะไร
.....
6. ในกรณีเช่นนี้หากเพื่อนคนอื่น ๆ ตกอยู่ในสภาพเดียวกัน เขาจะอย่างไรจึงจะเหมาะสม
ในสายตาของคนทั่วไป
.....

ครั้งที่ 8

นิมิตร เป็นหัวหน้าที่ดี ครบครันของเขามีฐานะยากจน พ่อแม่มีอาชีพปลูกผัก หักฟืนขายได้เงินมาก็เก็บหอมรอมริบ เพื่อให้นิมิตร เรียนหนังสือจะได้ไม่เหนื่อยยากเหมือนตน เขาได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าชั้นมาตลอด เสียแต่เขามีนิสัยมั่วหะดู ใจร้อน ใจรตาม ชอบแซกแซกไม่ไ้ บ่อยครั้งที่เพื่อนขอให้ช่วยการบ้านให้ เขาก็นิ่งมุดให้เพื่อนไปลอก เขาเป็นคนไม่ชอบให้ใครมาถูกเหยียดหยาม เขาเคยถูกถากถำในปี่ที่แล้ว ด้วยสาเหตุที่เพื่อนล้อว่าเป็นลูกทมิ ยายมา ซึ่งไม่มีการศึกษา เขาถึงกับชกเพื่อนจนฟุบคาบมือคาเท้า

สุชาติเป็นเพื่อนที่ซอซอหาตัว เค้นในท้อง เรียนเนื่องจากเป็นลูกคนร่ำรวย ทั้งนิมิตร และสุชาติต่างก็ไม่ชอบหน้าซึ่งกันและกัน นิมิตร เคยปรารภเรื่องนี้กับเพื่อนสนิท เพื่อนได้แต่พูดว่า อย่าไปยุ่งสิ่งกับเขาเลย ปล่อยไปซักคนเถอะ เพราะบางครั้งพวกเราก็กังต้องพึ่งพาเขาเนื่องจากเขารวย นิมิตรจึงมีอคติต่อสุชาติมากขึ้น เขาคิดว่าถ้ามีโอกาสเขาจะเอาผิดกับสุชาติให้ได้

วันหนึ่งขณะที่นักเรียนเข้าแถวเคารพธงชาติ ครูใหญ่กำลังชมรมนักเรียนอยู่ นิมิตร ได้รับมอบหมายให้เดินตรวจความเรียบร้อยของเพื่อน ๆ เขาหยุดยืนตรงหน้าสุชาติกวาดสายตามองตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เพื่อดูว่าสุชาติแต่งกายผิดระเบียบบ้างหรือไม่ สายตาของเขาหยุดอยู่ที่รองเท้าที่สุชาติสวมอยู่ "เอ็งใส่รองเท้าหนังเชียวหรือน มันจะมากไปแล้วมึง เงินทองก็ยังไม่ไ้ ทำตัวให้เป็นตัวอย่างแก่เพื่อน ๆ หน่อยซิ จะได้เป็นประโยชน์กับโรงเรียนบ้าง" ซึ่งสุชาติก็โต้ตอบทันทีว่า "อ๊ะไม่ได้ทำผิดตรงไหนนี่ อ๊ะมีเงินซื้อซักซ้อ ใครไม่มีก็ไม่ต้องซื้อ จะเอาตามอ๊ะไ้ยังงัย" เท่านั้นเองนิมิตรก็ฉกอกสุชาติจนเซล้มลงไป เขากกรากเข้าไปถึงคอเสื้อให้ลุกขึ้นแล้วพุ่งก้านไม้เท้าเปรี้ยงใหญ่ จนเลือกกำเคาไหล ขณะที่ชะวักอีก ครูก็ปรากเข้ามาจับแขนนิมิตร สุชาติได้โอกาสจึงพุ่งก้านไม้เท้านิมิตรบ้าง เพื่อน ๆ จึงกรุเข้าจับสุชาติไว้ "กูจะเอาเลือกหัวมึงออกให้ไ้" (สุชาติพูด) "ก็ให้มันแฉะ" (นิมิตรพูด) เสียงคนทั้งคู่อึ้งขึ้น เมื่อต่างฝ่ายต่างถูกจับแยกไ้ไปคนละทาง

ครั้งที่ 9

ฉันลืมไม้บรรทัด จึงเอื้อมมือไปหยิบไม้บรรทัดจากโต๊ะ สมศรีโกยไม้ได้บอกเธอ พอเธอต้องการใช้ไม้บรรทัดก็หาไม่พบจึงเอะอะ เมื่อทราบว่าฉันหยิบมาจึงเดินตรงมา กระชากไม้บรรทัดจากมือฉัน พร้อมกับพูดว่า "นี่มันไม่ใช่ของสาธารณะยะ" ฉันโมโห เลยโต้ตอบเธอไปว่า "แหม ของแค่นี้มีใช้หน่อยก็ไม่ได้ ยียังกะไซซอก" สมศรีหันกลับ พาดไม้บรรทัดที่แขนฉันอย่างแรง ฉันโมโหจึงผลักสมศรีล้มลง ครูเลยหาโทษให้เรา ออกไปคาบไม้บรรทัดและยืนกางแขนหน้าชั้นครึ่งชั่วโมง ฉันหน้าชาและแขนชาไปหมด

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
.....
2. อะไร เป็นเหตุให้ฉันกับสมศรีต้องถูกลงโทษ
.....
3. นักเรียนคิดว่าถ้าเพื่อนคนอื่น ๆ เป็นฉัน เขาจะหาแบบเดียวกับฉันหรือไม่
.....
4. นักเรียนคิดว่าหากเพื่อนคนอื่น ๆ เป็นสมศรี เขาจะหาแบบเดียวกับสมศรีหรือไม่
.....
5. นักเรียนคิดว่าฉันควรปฏิบัติตนอย่างไรก่อนหยิบของใครมาใช้
.....
6. นักเรียนคิดว่าหากใครแสดงกิริยาวาจาที่ไม่สุภาพกับเรา เราควรจะทำอย่างไร
.....
7. นักเรียนคิดว่าในสถานการณ์นี้ คนทั่ว ๆ ไปในสังคมควรจะทำอย่างไรจึงจะเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้อง และนักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่หาเช่นนั้น
.....

ครั้งที่ 10

อ้อยกับน้อยเป็นเพื่อนรักกันมาก วันหนึ่งน้อยไปมีเรื่องทะเลาะกับนิก อ้อยเห็นน้อยหยิกนิกก่อน แล้วนิกเอาไม้บรรทัดตีน้อย แต่เมื่อครูถามอ้อยว่าใครเป็นผู้ผิด อ้อยตอบว่านิกผิด

น้อยกับนิกโกรธกันตั้งแต่วันที่ทะเลาะกัน แล้วถูกครูดู สัปดาหฺ์นี้ครูจะประกวดการหาเวรสะอาด โดยตั้งนิทรว่เป็นกรรมากรคนหนึ่งด้วย ทั้งที่เวรของน้อยสะอาดที่สุด แต่นิกยังผูกใจเจ็บเรื่องที่ทะเลาะกันอยู่ เลยให้คะแนนเวรของน้อยเป็นคนสุดท้าย

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
.....
2. ถ้านักเรียนเป็นกรรมการตัดสินการทำเวร เพื่อนนิกนักเรียนจะตัดสินผลงานของน้อยอย่างไร
.....
3. ถ้านักเรียนเป็นนิกเมื่อถูกหยิกนักเรียนจะหาอย่างไร
.....
4. นักเรียนคิดอย่างไรต่ออ้อย
.....
5. ถ้าหากพิจารณาการหาความชอบหน้าทีนักเรียนคิดว่าอ้อยกับนิกหาถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด
.....
6. นักเรียนคิดว่าในสถานการณ์เช่นนี้ถ้านักเรียนเป็นนิก นักเรียนจะหาอย่างไร จึงจะถูกตองเหมาะสมในสายตาของคนทั่ว ๆ ไปในสังคม เพราะเหตุไร
.....

7. ถ้านักเรียนเป็นน้อย นักเรียนจะทำอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสมในสายตาของคนทั่วไปในสังคม เพราะเหตุไร

.....

8. ถ้านักเรียนเป็นน้อย นักเรียนจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมในสายตาของคนทั่วไปในสังคม เหตุผลของนักเรียนเพราะ

.....

.....

ครั้งที่ 11

วันหยุดสัปดาห์ ยูพาทั้งใจจะไปดูหนังเรื่องที่รอคอยมานานกว่าจะเข้าฉายที่โรงภาพยนตร์ ยูพาไปพบมยุราเพื่อนของคนที่เข้าคิวรอซื้อตั๋วอยู่กัน ๆ แถว ยูพาเห็นว่าแถวยาวมากจึงเดินเข้าไปฝากซื้อตั๋ว 1 ใบ คนที่รอคิวถัด ๆ ไปต่างจ้องมองเค้กทั้งสองอยู่ มยุราบอกว่าเขามองคนอย่างตาหนิ มยุรากำลังตัดสินใจว่าจะรับฝากจากยูพาดีหรือไม่

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าขณะนั้นคนในแถวรู้สึกอย่างไรต่อยูพาและมยุรา
.....
2. ยูพาจะโกรธมยุราหรือไม่ หากมยุราจะไม่ยอมรับฝากซื้อตั๋ว
.....
3. ยูพาจะโกรธมยุราหรือไม่ หากมยุราจะไม่ยอมรับฝากซื้อตั๋ว
โกรธ : เพราะ
ไม่โกรธ : เพราะ
4. หากมยุราจะบอกปฏิเสธยูพาจะเหมาะสมหรือไม่
.....
5. นักเรียนคิดว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพเดียวกับมยุรา เขาจะทำอย่างไร
.....
6. หากพิจารณาบทบาทในสังคม นักเรียนจะกระทำการใดในกรณีเช่นนี้ นักเรียน
ทำอย่างนั้นเพราะอะไร
.....

ครั้งที่ 12

จากชีวิตในโรงเรียนจนกระทั่งออกมาทำงาน ในจำนวนเพื่อน ๆ ร่วมโรงเรียนเดียวกันมา นับได้ว่า เจ็ด แพร และฝ่าย ยังมีโอกาสได้พบปะไปมาหาสู่กันบ่อยครั้งมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะได้ทำงานอยู่ใกล้ ๆ กัน

วันหนึ่งเป็นวันอาทิตย์ เจ็ดเดินออกจากบ้านเพื่อที่จะไปซื้อหนังสือ บังเอิญวันนี้ร้านปิด รุ่งขึ้นวันจันทร์เจ็ดต้องไปประชุมแทนหัวหน้า คาดว่าจะกลับเย็นมากหรือไม่ก็ตาม หนังสือต้องใช้อย่างด่วน เจ็ดร้อนใจมากขณะที่เดินกลับบ้านก็พบกับแพร จึงขอร้องให้แพรช่วยซื้อหนังสือให้ และนึกว่าหลังจากประชุมหรือไม่ก็ตอนค่ำ ๆ วันจันทร์จะแวะมาเอา แพรตกลง เจ็ดบอกซื้อหนังสือพร้อมกับฝากเงินไว้กับแพร โดยบอกราคาหนังสือประมาณ 20 - 30 บาท บังเอิญเจ็ดมีแบงค์ย่อยติดกระเป๋าอยู่ 25 บาท จึงส่งให้แพรไป

วันจันทร์หลังกินข้าวเที่ยง แพรกำลังจะไปซื้อหนังสือพบกับฝ่าย ซึ่งหยุดพักตอนกลางวัน จึงชวนกันไปซื้อหนังสือด้วย เมื่อถามราคาคนขายบอกว่า 28 บาท ลดไม่ได้อีกเลย แพรตัดสินใจไม่ซื้อหนังสือ ฝ่ายซึ่งยืนรออยู่ถามแพรว่าหาไม่ซื้อ แพรตอบว่าเจ็ดฝากเงินไว้เพียง 25 บาท

ขอให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

.....

2. เจ็ดคิดอย่างไรจึงไม่ซื้อหนังสือให้แพร

.....

3. ฝ่ายคิดอย่างไรต่อเจ็ด

.....

4. นักเรียนคิดว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ตกอยู่ในสภาวะของเด็ก เจาจะหาอย่างไร

5. หากพิจารณาบทบาทในสังคม ฝ่ายควรจะกระทำอย่างไรในกรณีเช่นนี้ บอก
 เหตุผลด้วย

ภาคผนวก ค

จำนวนนักเรียนที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

- ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ระดับหลังกฎเกณฑ์ หลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง แสดงจำนวนนักเรียนที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับก่อนกฎเกณฑ์
 ก่อนทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระดับตามกฎเกณฑ์ หลังทดลองของกลุ่มทดลอง
 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	ก่อนทดลอง (คน)		หลังทดลอง (คน)	
	จริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์		จริยธรรมตามกฎเกณฑ์	
	ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	ขั้นที่ 4
กลุ่มทดลอง	5	10	10	3
กลุ่มควบคุม	4	11	8	2